Íå ïàê³äàéöå æ ìîâû íàøàé áåëàðóñêàé, êàá íå ¢ì¸ðë³!
ÔÐÀÍÖ²ØÀÊ ÁÀÃÓØÝÂ²×

Ïàì¸ð Õâåäàð Íþíüêà

15 æí³¢íÿ ïàì¸ð Õâåäàð Íþíüêà, ñÿáàð Ðàäû ³ àäç³í ç çàñíàâàëüí³êà¢ ÇÁÑ "Áàöüêà¢ø÷ûíà", âÿäîìû áåëàðóñê³ ãðàìàäñêà-êóëüòóðíû äçåÿ÷ ó Ëåòóâå. ßìó áûëî 90 ãàäî¢. Ñìåðöü ñòàëàñÿ íàñòóïñòâàì ñóð'¸çíàé òðà¢ìû, àòðûìàíàé ó âåðàñí³ ì³íóëàãà ãîäà.

Õâåäàð ßêóáàâ³÷ ñòàÿ¢ ëÿ âûòîêà¢ Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé êóëüòóðû ¢ Ë³òâå, ÿêîå ¢çíà÷àëüâà¢ äâàööàöü ïÿöü ãàäî¢, àä ìîìàíòó çàñíàâàííÿ, ñïðûÿþ÷û àäðàäæýííþ, çàõàâàíþ ³ ïàøûðýííþ áåëàðóñêàé ïðûñóòíàñö³ ¢ Ë³òî¢ñêàé Ðýñïóáë³öû. Äçÿêóþ÷û äçåéíàñö³ ñïàäàðà Õâåäàðà, ó Â³ëüí³ ñ¸ííÿ ïðàöóå áåëàðóñêàÿ ã³ìíàç³ÿ, ³ì¸íàì³ ñëàâóòûõ áåëàðóñà¢ íàçâàíûÿ íåêàòîðûÿ âóë³öû ãîðàäà, íà ìàã³ëàõ áåëàðóñê³õ äçåÿ÷à¢ óñòàëÿâàíûÿ ïîìí³ê³ ³ äçÿñÿòê³ ìåìàðûÿëüíûõ äîøàê, à òàêñàìà çàõàâàíàå ìåñöà çàáîéñòâà Êàñòóñÿ Êàë³íî¢ñêàãà íà Ëóê³øñê³ì ïëÿöû. Ïàä ê³ðà¢í³öòâàì Õâåäàðà Íþíüê³ Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé êóëüòóðû áûë³ ïðàâåäçåíûÿ ïÿöü Êàíôåðýíöûé áåëàðóñà¢ Áàëòûê³.

Õâåäàð Íþíüêà ¢äçåë³÷íi÷àë ó ãðàìàäñêà-ïàë³òû÷íàé ñòàá³ëüíàñö³ ãðàìàäñêà-ïàë³òû÷íûõ ñ³ë ó Ë³òâå. ...

Õâåäàð Íþíüêà ¢ðàæâàà¢ ñâà¸é íÿñòîìíàñöþ, ýíåðã³÷íàñöþ ³ ìå¢ àêòû¢íóþ ãðàìàäçÿíñêóþ ïàç³öûþ, çà¢æäû áðà¢ àêòû¢íû ¢äçåë ó ãðàìàäñê³õ àêöûÿõ ³ êàìïàí³ÿõ - âûñòóïà¢ ó àáàðîíó áåëàñòîöêàé ãàçåòû "Í³âà", ó ïàäòðûìêó Äîìà Ìàðûÿíà¢ ó Ëîíäàíå, äàïàìàãà¢ óñòàë¸¢âàöü êðûæ ¢ Êóðàïàòàõ...Ñÿãîíí ñòàëà¸ ïîñòàöü ïàä íåâûäàìûì ðäà. Ñÿãîíí íå ïåðà-ë³÷ûöü.

Ç "Áàöüêà¢ø÷ûíàé" Õâåäàð ßêóáàâ³÷ áû¢ àä ñàìàãà ïà÷àòêó ³ íå ïàê³äà¢ Çãóðòàâàííå áåç ïàäòðûìê³ íàâàò ó ñàìûÿ íåñïðûÿëüíûÿ äëÿ àðãàí³çàöû³ ïåðûÿäû. ¨í áû¢ âåðíûì ñÿáðàì ³ ïàïëå÷í³êàì íà-øàãà Çãóðòàâàííÿ. Ñìåðöü Õâåäàðà Íþíüê³ äëÿ íàñ - íåïàïðàâíàÿ ñòðàòà.

ÇÁÑ "Áàöüêà¢ø÷ûíà" âûêàçâàå ñïà÷óâàíí³ ðîäíûì ñïàäàðà Õâåäàðà, à òàêñàìà ¢ñ³ì, õòî ÿãî âåäà¢. Ìû ø÷ûðà ñìóòêóåì ðàçàì ç âàì³.

Óïðàâà ÌÃÀ "ÇÁÑ "Áàöüêà¢ø÷ûíà".

95 ãàäî¢ ç äíÿ íàðàäæýííÿ Çåìàâ³òà Ôÿäýöêàãà

Çåìàâ³ò Ôÿäýöê³ íàðàäç³¢ñÿ 22 æí³¢íÿ 1923 ãîäà ¢ Ëÿáÿäçå íà Ë³ä÷ûíå. Òóò ïðà-â¸¢ äçÿö³íñòâà ³ ïåðàæû¢ âàéíó. Ó â¸ñöû Ôåë³êñàâà ¢ 1942 ãîäçå ñààðà¢ ³ àïðàöàâà¢ âÿë³êóþ êîëüêàñöü áåëàðóñê³õ íàðîäíûõ ïåñåíü, ÿê³ÿ âûäà¢ ó 1992 ãîäçå ïàä íàçâàé "Ö¸ïëûÿ âå÷àðû ... äû õàëîäíûÿ ðàíê³... czyli co spiewano w Feliksowie". Ç ë¸ãêàé ðóê³ à¢òàðà êí³ãà òðàï³ëà ¢ ìíîã³ÿ êðà³íû ñâåòó, àæ äà Íîâàé Çåëàíäû³. Ó ²òàë³³ çàîðí³ê íàçâàë³ "ïåñíÿì³ Àòëàíòûäû".

Ó 1948 - 1950 ãàäàõ Çåìàâ³ò Ôÿäýöê³ ïðàöàâà¢ øýôàì ðýäàêöû³ ðóñêàé ë³òàðàòóðû ¢ âûäàâåöòâå "Czytelnik" ("×ûòà÷"). Ó 1950 ãîäçå ñóïðà-öî¢í³÷à¢ ñà øòîìåñÿ÷í³êàì "Tworczosc" ("Òâîð÷àñöü"). Ó òûì æà 1950 ãîäçå ñòà¢ àòàøý ïà êóëüòóðû¢ïîëüñê àé àìáàñà-äû ¢ Ðàñ³³. Äçÿêóþ÷û çíà¸ì-ñòâó ç Áàðûñàì Ïàñòàðíàêàì, ïðûâ¸ç ó Ïîëüø÷ó àñîáí³ê "Äîêòàðà Æûâàãà" ³ íàäðóêàâà¢ ó 1957 ãîäçå ôðàãìåíò ó øòîêâàðòàëüí³êó "Opinie" ("Âîäãóê³"). Ãýòà áûëà ïåðøàÿ ¢ ñâåöå ïóáë³êàöûÿ òýêñòó Ïà-ñòàðíàêà. Ïðàöàâà¢ òàêñàìà êàðýñïàíäýíòàì "Ðý÷ûïàñïàë³-òàé" ó Ìàñêâå. Ïåðàêëàäà¢ íà ïîëüñêóþ ìîâó òâîðû ðóñêàé, áåëàðóñêàé ³ ôðàíöóçñêàé ë³ò-àðàòóðû.

Ó 1954 ãîäçå ¢ Âàðøà-âå ¢çí³ê STS - Ñòóäýíöê³ òýàòð ñàòûðûêà¢äëÿ ÿêîãà Ôÿäýöê³ ï³ñà¢ òýêñòû êàáàðý, ïåñí³, ó ò.ë. "Chyba tak", "Piosenka dla konduktora", "Piosenka o kole-dze". Äçÿêóþ÷û Ôÿäýöêàìó, ó STS ïðàéøëà ñóñâåòíàÿ ïðý-ì'åðà ï'åñû "Ýëüæáåòà Áàì" Äàí³³ëà Õàðìñà.

Çåìàâ³ò Ôÿäýöê³ âåäàì ìîöíà ëþá³¢ Áåëàðóñü. Ïàáû-âà¢øû ¢ ðîçíûõ êðà³íàõ ñâåòó, êàçà¢: "Ó Áåëàðóñ³ ìíå íàé-ëåïåé." Ó 1996 ãîäçå íàâåäà¢ Ë³äó ³ Ë³ä÷ûíó, óäçåëüí³÷à¢ ó ïðàöû 2-ãà ç'åçäó ë³äçÿí, ñó-ñòðý¢ñÿ ç êîë³øí³ì³ ñÿáðàì³ ¢ Ôåë³êñàâå, Ïàðà÷àíàõ, Ñêðû-áà¢öàõ, Ìàæýéêàâå ³ ¢ Ãàñö³-ëà¢öàõ, áû¢ ïðûíÿòû ö¸ïëà ³ ñàðäý÷íà. ¨í ãëÿäçå¢ íà ñâåò ñêðîçü ïðûçìó áåëàðóñêàé â¸-ñê³, äçå ¸í íàðàäç³¢ñÿ ³ ïåðàæû¢ íÿìåöêóþ àêóïàöûþ.

Ïàì¸ð 8 ñòóäçåíÿ 2009 ãîäà ¢ Âàðøàâå.

Â³ê³ïåäûÿ.

16 âåðàñíÿ ¢ Ìàæýéêàâå Ë³äñêàãà ðà¸íà ïðîéäçå 2-ã³ àäêðûòû ôåñòûâàëü ïåñåííàãà ôàëüêëîðó ïàìÿö³ Çåìàâ³òà Ôÿäýöêàãà. Çàïðàøàåì.

ÇÛÕÎÄ Ó ÂÅ×ÍÀÑÖÜ

Íå æûâå áîëüø íàø çíàêàì³òû ãðàìàäñêà-êóëüòóðíû äçåÿ÷, âÿäîìû ¢ Â³ëåíø÷ûíå ³ ¢ Áåëàðóñ³, ñïàäàð Õâåäàð Íþíüêà. Ïàì¸ð 15-ãà æí³¢íÿ. Ç 1989 ãîäà ïà 2014 ¸í ê³ðàâà¢ Òàâàðûñòâàì áåëàðóñêàé êóëüòóðû ¢ Ëåòóâå (ÒÁÊ). Êàë³ ¢ ïà÷àòêó 2000-õ Ìàñêâà ³ ÿå ïðûõëüíàê³ ¢çÿë³ñÿ í³ø÷ûöü áåëàðóñê³ÿ àðãàí³çàöû³ ¢ çàìåææû, òî íàéïåðø äçÿêóþ÷û ïàç³öû³ ³ ýíåðã³³ Õâåäàðà, ÒÁÊ áûëî ¢ðàòàâàíà àä ðàñêîëó ³ ïåðàêóïó ³ ïà ñ¸ííÿ øí³ äçåéíü ñòà³öü íà àäðà-äæýíöê³õ ïàç³öûÿõ àêòà¢ 25 Ñàêàâ³êà ³ 25 Æí³¢íÿ.

Õâåäàð Íþíüêà áû¢ ýíåðã³÷íû ³ êðýïê³ ÷àëàâåê. Íà çäàðî¢å íå ñêàðäç³¢ñÿ. Áàöüêà ÿãîíû ïðàæû¢ 96 ãàäî¢, ïðàöóþ÷û ³ íå õâàðýþ÷û. ² Õâåäàð ìóñ³¢ áû ïðàæûöü íå ìåíø, êàë³ á íå çáåã íÿø÷àñíûõ âûïàäêà¢. Äðóãîãà âûïàäêó ÿãîíû àðãàí³çì íå ïåðàæû¢. Âåëüì³ øêàäà. Õîöü ÿìó áûëî ¢æî 90 ãàäî¢, àëå ñìåðöü ñòàëàñÿ çà¢÷àñíàé. Òàê³, ìàã÷ûìà, ë¸ñ Õâåäàðà. Áåëàðóñêàÿ ãðàìàäñòâà ïàíåñëà ñòðàòó. ßø÷ý øìàò øòî áûëî íå çðîáëåíà, íå ¢ñïîìíåíà, íå çàï³ñàíà, íå àïóáë³êàâàíà.

Ìíå çàïîìí³¢ñÿ ÿãî-íû ðàñïîâåä, ÿê ó 1944 ãîäçå ¢ Â³ëüí³, êóäû ¸í òîëüê³ øòî ïåðàåõà¢ ³ æû¢ ó äîáðà ìíå âÿäîìûì äîìå íà Çàâàëü-íàé, àäíîé÷û íà ñâ³òàíí³ ïà÷óëàñÿ õîðàì ñïÿâàíàÿ æàë¢-íåðñêàÿ ïåñíÿ-ã³ìí "Ìû âû-éäçåì ø÷ûëüíûì³ ðàäàì³". Ç³ðíó¢ ó âàêíî: ïà âóë³öû êàëîíàþ ³øë³ æà¢íåðû ÁÊÀ (ãýòà áûë³ ÿêðàç àäçåëû Áà-ðûñà Ðàãóëü³), ÿê³ÿ ¢ñòóï³ë³ ¢ Â³ëüíþ ³ êðî÷ûë³ äàëåé ó Ïðóñ³þ íà ¢çáÿðýææà. Ó âÿ-ë³ê³ì ¢çðóøýíí³ ìàëàäû Õâåäàð ³ áàöüêà ÿãîíû ñòàÿë³ íà êàëåí³ ³ ïà÷àë³ ìàë³ööà. Ñë¸çû öÿêë³ ç âà÷ýé...

Øêîäà, øòî íå ¢äàëîñÿ ÿø÷ý äàæûöü äà ñâåòëàãà ÷àñó, êàë³ âåðíóööà æà¢íåðû ÁÊÀ, ³äó÷û ìàðøàì ïà áðóêó, ³ Ñöÿã Áåëàðóñê³, àë âåöåð, ëóíà¢ áû íàä ãàëîâà-ì³. ßíû âåðíóööà...

Áûâàé, Õâåäàð ßêó-áàâ³÷. Ïóõàì òàáå Â³ëåíñêàÿ íàøà çÿìëÿ.

16 æí³âåíü 2018 ã.

Çÿíîí Ïàçüíÿê.

Ñóñòðý÷à ¢ ñÿäç³áå ÒÁÌ

19 æí³¢íÿ ¢ ñÿäç³áå ÒÁÌ àäáûëàñÿ ñóñòðý÷à ñòàð-øûí³ ÒÁÌ, äýïóòàòà Ïàëàòû ïðààäñòà¢í³êî¢ Íàöûÿíàëüíàãà Ñõîäó Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü Àëåíû Àí³ñ³ì ç ñÿáðàì³ Êëóáà "Ë³òàðàòóðíà-ìóçû÷íàÿ ãàñ-ö¸¢íÿ "Êðûí³öà" ç Áàðàíàâ³÷: Çäàíîâ³÷ ²ðûíàé, Ñê³ïàð Ðýã³-íàé, Ðàìàí÷óê Ðà³ñàé, Öûìáà-ëàâàé ²íàé ³ ßöóê Òàööÿíàé.

Ïàä÷àñ ñïàòêàííÿ ãîñ-ö³ (à ñÿðîä ³õ ¸ñöü ñÿáðû ÒÁÌ, à òàêñàìà ñÿáðû àáåäçâþõ ï³-ñüìåíí³öê³õ àðãàí³çàöûé) áîëüø äàâåäàë³ñÿ ïðà äçåé-íàñöü ÒÁÌ, ïðà íàøû ïåðûÿ-äû÷íûÿ âûäàíí³, à òàêñàìà ïðà ìåðàïðûåìñòâû, ÿê³ÿ ëàäçÿöü ñÿáðû àðãàí³çàöû³. Äëÿ ÒÁÌ áûë³ ïðýçåíòàâàíû íåêàëüê³ ïàýòû÷íûõ çáîðí³êà¢, ÿê³ÿ ìî-æíà áóäçå ïàáà÷ûöü ó ñÿäç³áå.

Àêðàìÿ òàãî, ãîñö³ ç Áàðàíàâ³÷ ðàñïàâÿë³ ïðà ñÿáå, ñâàå çàö³êà¢ëåíí³, à òàêñàìà ïðàñïÿâàë³ ïåñí³, ÿê³ÿ ÿíû ñêëà-äàþöü ñàì³ íà ñâàå âåðøû. Íå-êàòîðûÿ ç ãýòûõ ïåñåíü ìàãë³ á äîáðà ¢ï³ñàööà ¢ ðýïåðòóàð ÿê äàðîñëûõ, òàê ³ äç³öÿ÷ûõ êàëå-êòûâà¢. Íàïðûêëàä, "Ï³âîí³", "Ó êóïàëüñêóþ íî÷".

Ñóñòðý÷à äî¢æûëàñÿ áîëüø çà ãàäç³íó.Íàïðûêàíöû ñòàðøûíÿ ÒÁÌ ïàäàðàâàëà êí³ã³ À.Óñåí³ "Ãðýõ" ³ Ñ.Øóïû "Ïàäàðîææà ¢ ÁÍÐ", à òàêñàìà íåêàëüê³ íóìàðî¢ "Íàøàãà ñëîâà" äëÿ ¢äçåëüí³êà¢ êëóáà.

Íàø êàð.

"ßöâÿæñê³ ñëî¢í³÷àê". Øòî ãýòà?

Ö³ íå ñïàäàð Áûñòðûöê³ ïðààáðà¢ñÿ ¢ "Áóäçü ìà áåëàðóñàì³"?

Íå ïàñïåëà Ãðàìàäñêàå àá'ÿäíàííå "Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû" àáâåñö³öü ïðà ðýàëüíûÿ êðîê³ ïà ¢âàñêàáëåíí³ ³äý³ ¢í³âåðñ³òýòà ç áåëàðóñêàé ìîâàé íàâó÷àííÿ, ÿê ó ÑÌ² ïàéøëà íåãàòû¢íàÿ õâàëÿ ç áîêó ðîçíûõ àñîá. Øòî ö³êàâà, ïà÷àòàê çàêëàäçåíà äçÿðæà¢íàÿ ãàçåòà "ÑÁ". Ïðàöÿã ìû ¢æî çíàõîäç³ì ó "Ë³ãàñêàé ãàçåöå". ²âîñü íîâàÿ ïóáë³êàöûÿ: íà ñàéöå "Áóäçü ìà áåëàðóñàì³!" Ìîæà, íå âàðòà áûëî á çâÿðòàöü óâàãó íà òàêîå ìåðêàâàííå êàëóìí³ñòà, ÿêîå ìîæà íå ñóïàäàöü ç äóìêàé êàìïàí³³ (à ìîæà ñóïàäàöü!), àëå æ íàçâà ñàéòà…

Ïûòàííå, ÿêîå ñòàâ³öü Áàãäàí Ñàêàëî¢, ãó÷ûöü òàê (íå áîëüø ³ íå ìåíø): ***Ö³ íàñòîëüê³ ãýòà ïàòðýáíà áåëàðóñêàìó ãðàìàäñòâó?*** Ïåðàä ãýòûì à¢òàð ñàì ñöâÿðäæàå, øòî áîëüøàñöü ëþäçåé ó ñàöñåòêàõ âûêàçàëàñÿ íàêîíò ñòâàðýííÿ ¢í³âåðñ³òýòà ñòàíî¢÷à. Êàë³ çûõîäç³öü ç ãýòàãà ôàêòó, òî íàïðîøâàåööà ëàã³÷íàÿ âûñíîâà: ***Òàê, ãðàìàäñòâó ãýòà ïàòðýáíà.*** Àäíàê, Áàãäàí Ñàêàëî¢ ÷àìóñüö³ ñòàâ³öü ïàä ñóìíå¢ ïðàâà ãðàìàäñòâà íà òàêóþ äóìêó. Ìàëà òàãî, ¸í ë³÷ûöü, øòî ¢í³âåðñ³òýò ç áåëàðóñêàé ìîâàé íå ïàâ³íåí ôóíêöûÿíàâàöü ó Áåëàðóñ³. Ïàê³íåì ïà-çà ¢âàãàé ðàçâàæàíí³ à¢òàðà ïðà òîå, øòî ³ ÿê ¸í óáà÷û¢ ó êàíöýïöû³ ¢í³âåðñ³òýòà, ÿãî ã³ïàòýòû÷íûÿ ìåðêàâàíí³ íàêîíò õ³áà¢ ó áóäó÷àé äçåéíàñö³ ïðûâàòíàé óñòàíîâû àäóêàöû³. Çàäàìî àäç³íàå ïûòàííå, äçåëÿ ÿêîãà âÿäóööà ¢ñå ãýòûÿ ñïðý÷ê³: ***Êàìó ³ ïà ÿê³ì ïðû÷ûíå ìóëÿå ³äýÿ ¢âàñêàáëåííÿ ¢í³âåðñ³òýòà ç áåëàðóñêàé ìîâàé íàâó÷àííÿ ìåíàâ³òà ¢ Áåëàðóñ³?***

² â³äàâî÷íà íåñòóïíàå. Íàéïåðø, ãýòàìó áóäçóöü øêîäç³öü òûÿ ñ³ëû ¢ äçÿðæñòðóêòóðàõ, ÿê³ÿ íà äóõ íå ïåðàíîñÿöü áåëàðóñêóþ ìîâó, ïðàöóþöü íà ³äýþ "ðóññêîãî ìèðà", ³ áà÷àöü ó áåëàðóñàõ òîëüê³ ïàäíàâîëüí³êà¢ íà ñâà¸é óëàñíàé çÿìë³. Çðàçóìåëà, øòî ¢ òàê³ì æà äóõó ìûñëÿöü ³ äçåéí³÷àþöü ïðàäñòà¢í³ê³ ðîçíûõ ãðàìàäñê³õ àðãàí³çàöûé, ÿê³ÿ ô³íàíñóþööà ç Óñõîäó ìåíàâ³òà ç ìýòàé ðàñêàëîöü áåëàðóñêàå ãðàìàäñòâà, ïàñòàâ³öü ïàä ñóìíå¢ äçÿðæà¢íàñöü ³ íåçàëåæíàñöü Áåëàðóñ³. À ¢ ÿêîé ñòóïåí³ ñàë³äàðíûÿ ç ³ì³ ¢ ñâà³õ äóìêàõ ³ äçåÿííÿõ Áàãäàí Ñàêàëî¢ ³ ÿãî àäíàäóìöû, ïûòàííå ðûòàðû÷íàå.

Ìîæíà òîëüê³ ïàøêàäàâàöü, íàêîëüê³ ìåðêàíòûëüíûÿ ³íòàðýñû àñîáíûõ ëþäçåé (à ãýòà âûðàçíà ïðàñòóïàå ïðàç óñþ ïóáë³êàöûþ, íÿãëåäçÿ÷û íà ïàôàñíûÿ ðàçâàæàíí³ ïðà Áàëîíñê³ ïðàöýñ ³ äýìàêðàòû÷íàñöü ÅÃÓ), ñòàÿöü âûøýé çà ³íòàðýñû ãðàìàäñòâà ³ êðà³íû. Øòî æ, óñÿ íàøà ã³ñòîðûÿ ãýòàìó ñâåä÷àííå. Ìû æ ñâàþ çàäà÷ó áà÷ûì ó òûì, êàá äàöü ìàã÷ûìàñöü ³ ïåðñïåêòûâó ÿêàñíàãà ñó÷àñíàãà íàâó÷àííÿ íà áåëàðóñêàé ìîâå ¢ ÂÍÓ ìåíàâ³òà ¢ Áåëàðóñ³. Äçåëÿ ãýòàãà ïðàöóåì, äçåëÿ ãýòàãà ãóðòóåì àäíàäóìöà¢ ³ ïàïëå÷í³êà¢ óíóòðû êðà³íû ³ çà ÿå ìåæàì³ ñÿðîä ðîçíûõ ñôåðà¢ áåëàðóñêàãà ãðàìàäñòâà, ó òûì ë³êó ³ ñÿðîä ÷ûíî¢í³öòâà. Áî ÿê ïàêàçâàå äîñâåä ñó÷àñíàãà ðàçâ³ööÿ ðîçíûõ êðà³í ñâåòó (Ïîëüø÷à, Óêðà³íà, ²çðà³ëü ³ øìàò ³íøûõ) íàöûÿíàëüíàÿ ìîâà ç'ÿ¢ëÿåööà àäíûì ç àñíî¢íûõ ôàêòàðà¢ óìàöàâàííÿ äçÿðæà¢íàñö³ ëþáîé êðà³íû.

Ñòàðøûíÿ ÒÁÌ ³ìÿ Ô. Ñêàðûíû
Àëåíà Àí³ñ³ì.

Ñîðàê ãàäî¢ òàìó ¢ áåëàðóñêàé ÷àñòöû Áåëàâåæñêàé ïóø÷û áû¢ çíîéäçåíû "ßöâÿæñê³ ñëî¢í³÷àê". ¨í äàãýòóëü íå äà÷àêà¢ñÿ ¢âàã³ áåëàðóñê³õ íàâóêî¢öà¢.

Àä áåçóâàæíàñö³ äà..?

Íÿ¢âàãà áåëàðóñêàé íàâóê³ íàâóê³ ³ íå äóæà çàä³¢ëÿå - ó ñëî¢í³÷êó, ÿê³ çíîéäçåíû çà 200 êì àä öÿïåðàøíÿé ìÿæû ç Ë³òâîé, íà äçâå òðàö³íû áàëöêàÿ ëåêñ³êà, áë³çêàÿ äà ë³òî¢ñêàé, ëàòûøñêàé, ñòàðàïðóñêàé ìî¢. Ö³ ìàå ñÿðîä áåëàðóñê³õ ìîâàçíà¢öà¢ õîöü àäí³ ñïåöûÿë³ñò, ÿê³ á ìàãë³ àðûåíòàâàööà ¢ ãýòàé ñòûõ³ äàñêàíàëà, - ïûòàííå ðûòàðû÷íàå.

Äç³¢íà, àëå ¢ Áåëàðóñ³ äàãýòóëü íÿìà í³âîäíàé óí³âåðñ³òýöêàé êàôåäðû áàëòûñòûê³ - íÿãëåäçÿ÷û í³ íà áàãàööå áàëöê³õ ðà÷íûõ ³ àç¸ðíûõ íàçâà¢, í³ íà ¢ïëåöåíû ¢ áåëàðóñê³ÿ ãàâîðê³ áàãàòû áàëöê³ ëåêñ³÷íû ñëîé. Íàïðûêëàä, òîëüê³ ç êîñà¢ñêàé ãàâîðê³, øòî çàô³êñàâàíàÿ ¢ âûäàäçåíûì íÿäà¢íà ñëî¢í³êó Çàéêàì ñëî¢í³êó, à¢òàð ãýòûõ ðàäêî¢ âû÷àï³¢ ïàä ïà¢ñîòíþ êàëàðûòíûõ áàëòûçìà¢, ïóáë³êàöûÿ íå¢çàáàâå ç'ÿâ³ööà.

Íåãàòû¢íàå ñòà¢ëåííå äà "áàëöêàé òýìû" ¢ ÁÑÑÐ äîáðà ³ëþñòðóåööà òîëüê³ áû çàáàðîíàé íàâóêîâàé êàíôåðýíöû³ "Ýòíàãåíåç áåëàðóñà¢", ÿêóþ ðûõòàâàë³ ïðàâåñö³ ¢ Ì³íñêó ¢ 1973-ì ãîäçå. Òàäû ³ãíàðàâàííå "ßöâÿæñêàãà ñëî¢í³êà" áûëî çàêàíàìåðíûì, àëå íåðàçóìíà ³ãíàðàâàöü ÿãî öÿïåð. Çäàåööà, ãýòûì ëåòàì õ³áà øòî ¢ ïðóæàíñêàé ðà¸ííàé ãàçåöå "Ðà¸ííûÿ áóäí³" àïóáë³êàâàíà çàöåìêà ïðà 40-ãàäîâû þá³ëåé çíàõîäê³, ³ òîå äçÿêóþ÷û ìàñòàöêàìó ôåñòûâàëþ "Ðýõà äàõó", íà ÿê³ì ïðàãó÷à¢ âûñòóï ïðà ñëî¢í³ê.

Áû¢ ö³ íå?

Ö³êàâà, øòî àêàë³÷íàñö³ àãàëîøâàííÿ "ßöâÿæñêàãà ñëî¢í³÷êà" ÷ûìñüö³ íàãàäâàþöü ñ³òóàöûþ ç "Ìåíñêàé ìàëåëüíÿé", ³ ãýòû ïàðàëåë³çì íàäàå òàÿìí³÷àñö³ ïåðøàìó ³ äðóãîìó. Íàãàäàþ, øòî çá³ðàëüí³ê çâåñòàê ïðà íàðîäíóþ ñïàä÷ûíó Ì³õà³ë Êàöàð ó ñâà³ì äç¸íí³êó ïàä 1940-ì ãîäàì (òàäû ÿìó áûëî êðûõó áîëüø çà òðûööàöü ãîä) çàï³ñà¢ àä æûõàðî¢ Ìåíñêà ïðà "ìåíñêóþ ìàëåëüíþ" íà áåðàçå Ñâ³ñëà÷û, ó ñêëàäçå ÿêîé áû¢ ³ âÿë³ê³ êàìåíü. Òîé êàìåíü, ÿê âÿäîìà, öÿïåð ó Ìóçå³ âàëóíî¢. Äûê âîñü, Êàöàðà¢ äç¸íí³ê çãàðý¢ ðàçàì ç ³íøûì³ ïàä÷àñ çàãàäêàâàãà ïàæàðó ¢ ÿãî õàöå ¢ 1995 ãîäçå. Àëå äç¸íí³ê áû¢ ïåðàï³ñàíû, ³ ¢ êîï³³ äàéøî¢ äà íàñ. Áîëüø í³ÿê³õ ñâåä÷àííÿ¢ ïðà "Ìåíñêóþ ìàëåëüíþ" í³õòî íå çàô³êñàâà¢ ³ íå çãàäâà¢.

À ïàðàëåëü ç "ßöâÿæñê³ì ñëî¢í³÷êàì" òóò âîñü ÿêàÿ. Óëåòêó 1978 ãîäà 18-ãàäîâû øóêàëüí³ê ñòàðàäðóêà¢ íà ïðîçâ³ø÷à Ç³íà¢ ïàäàðîæí³÷à¢ ïà Áåëàâåæñêàé ïóø÷û, õàäç³¢ àä â¸ñê³ äà â¸ñê³, ïûòàþ÷û ïðà ö³êàâûÿ ñòàðûÿ ðý÷û. Íà õóòàðû ¢ðà¸íå êîë³øíÿãà áàëîòà Âÿë³ê³ Í³êîð (ó ñàâåöê³ÿ ÷àñû áàëîòà áûëî àñóøàíàå, ³ òîëüê³ çóñ³ì íÿäà¢íà ïà÷àë³ òðîõ³ àäíà¢ëÿöü) ó Ïðóæàíñê³ì ðà¸íå, ó ñòàðîãà äçåäà âûêóï³¢ êí³æêó ç ìàë³òâàì³ íà ëàö³íå. À ¢ êàíöû ìàë³òî¢í³êà áûë³ ¢ïëåöåíûÿ íåêàëüê³ ñòàðîíàê (øýñöü ö³ ñåì) ç ðóêàï³ñíûì òýêñòàì. Òûÿ ñòàðîíê³ ìåë³ çàãàëîâàê ïà-ïîëüñêó "Ïàãàíñê³ÿ ãàâîðê³ ç Íàðâû" (Poganskie gwary z Narewu).

Äûê âîñü, ïîòûì Ç³íà¢ ïàéøî¢ ó âîéñêà, à ÿãî áàöüê³ âûê³íóë³ ¢ñå êí³æê³ ç ðýë³ã³éíûì çìåñòàì, ó òûì ë³êó ³ ãýòû ìàë³òî¢í³ê. Àëå Ç³íà¢ çàðàí¸¢ ïåðàï³ñà¢ ñëî¢í³÷àê, áî íå ¢ñå ë³òàðû äîáðà ÷ûòàë³ñÿ, à ÿìó, ÿê äàñëåä÷ûêó, õàöåëàñÿ áîëüø àá'ÿñíàñö³. Ó 1983 ãîäçå Ç³íà¢ äàñëà¢ êîï³þ ¢ Â³ëåíñê³ ¢í³âåðñ³òýò, òàì ñëî¢í³÷êàì çàíÿ¢ñÿ íÿáîæ÷ûê ë³íãâ³ñò Ç³íêÿâ³÷óñ, ÿê³ ¢ 1984 ãîäçå íàäðóêàâà¢ àðòûêóëû íà ãýòóþ òýìó ¢ â³ëåíñê³ì ³ ìàñêî¢ñê³ì íàâóêîâûõ ÷àñîï³ñàõ. Ïðàç ãîä áûë³ ³íøûÿ ìîâàçíà¢÷ûÿ ïóáë³êàöû³.

Øòî âÿäîìà

Òàê³ì ÷ûíàì, âûçíà÷àþ÷û, ö³ ñëî¢í³÷àê - ïðà¢äç³âû, ìîæàì àáàï³ðàööà íà àíàë³ç ëåêñ³ê³ ç "ßöâÿæñêàãà ñëî¢í³÷êà". À ëåêñ³êà òàì ðàçíàñòàéíàÿ. Íà äóìêó ìîâàçíà¢öà¢, ãýòà àáî ³ñòîòíà ë³òó àí³çàâàíàÿ ÿöâÿæñêàÿ ìîâà, àáî ãýòà ìîöíà ÿöâÿæñêàÿ, àáî, íàðýøöå, ãýòà çàï³ñàíûÿ ðàçàì ñëîâû ³ ç ÿöâÿæñêàé, ³ ç ë³òî¢ñêàé ìîâû (çàãàëîâàê æà ¢ ñëî¢í³êó "ãàâîðê³", à íå "ãàâîðêà").

ßø÷ý ïðà ñëî¢í³÷àê âÿäîìà, øòî íà õóòàð òîé ìàë³òî¢í³ê ïðûâåçë³ ç áë³çêàãà äà òûõ ìÿñö³í ìÿñòý÷êà Áåëàâåæà. Ñêëàäàëüí³ê ñëî¢í³÷êà, â³äàöü, áû¢ ìàë³òî¢í³ê íà ëàö³íå, à ñëî¢í³ê ¸í íàçâà¢ "ïàãàíñê³ÿ ãàâîðê³". Òàêñàìà ¸í, â³äàöü, áû¢ òóòýéøûì ïà ïàõîäæàííþ, áî ¢ "ïîëüñêàé" ïåðàêëàäçåíàé ÷àñòöû ñëî¢í³êà ¸ñöü ñóñòðàêàþööà áåëàðóñê³ÿ ñëîâû ("áåëû", à íå "áÿëû" ³ ³íø.) ö³ êðýñîâûÿ (zwyciezywac). Ç "ßöâÿæñêàãà ñëî¢í³÷êà" âÿäîìà áîëüø çà äçâåñöå ñëî¢. Óñå ðóêàï³ñû ñ¸ííÿ çàõî¢âàþööà ¢ á³áë³ÿòýöû Â³ëåíñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà.

Ó â³ëåíñê³ì ÷àñîï³ñå "Áàëòûñòûêà" Ç³íêÿâ³÷óñ àïóáë³êàâà¢ âîäãóê âÿäîìàãà ìàñêî¢ñêàãà áàëòûñòà Òàïàðîâà íà "ßöâÿæñê³ ñëî¢í³÷àê" (ó ìàñêî¢ñêóþ ïóáë³êàöûþ ¢ "Áàëòàñëàâÿíñê³õ äàñëåäàâàííÿõ" ÿãî âîäãóê íå ¢âàéøî¢): *"Ñàì ñëî¢í³÷àê çðàá³¢ íà ìÿíå âåëüì³ ãëûáîêàå ¢ðàæàííå àäíûì æà ñâà³ì ³ñíàâàííåì. Áîëüø çà òîå, ¸í ô³êñóå ñòàäûþ ¢ ðàçâ³öö³ ÿöâÿæñêàé ìîâû (³/àáî òóþ ãàâîðêó), ïðà ÿêóþ ïàâîäëå íàÿ¢íûõ ðýøòàê ãýòàé ìîâû ìû íå ìåë³ í³ÿêàãà ¢ÿ¢ëåííÿ. Òàêñàìà ö³êàâûÿ ³ ïàâó÷àëüíûÿ ¢ ñëî¢í³êó ÿê ³íäàå¢ðàïåéñê³ÿ àðõà³çìû, ÿê³õ íÿìà ¢ âÿäîìûì áàëöê³ì ìàòýðûÿëå, òàê ³ ñëÿäû ïîçí³õ êàíòàêòà¢ (ç íÿìåöêàé ìîâàé). Äàäàòêîâà æà íåòðûâ³ÿëüíûÿ íåêàòîðûÿ ñëîâàòâàðàëüíà-ìàðôàëàã³÷íûÿ ðûñû. Íàðýøöå, àñàáë³âóþ ö³êàâàñöü óÿ¢ëÿþöü àñîáíûÿ ôàêòû, øòî ê³äàþöü ñâÿòëî íà ïðàõîäíûÿ ïðàöýñû àä áàëöêàé ñòàäû³ äà ïðàñëàâÿíñêàé".*

Ïÿðóí ³ Ïÿðêóñ

Õî÷àööà àäçíà÷ûöü õ³áà øòî ïàðó ñëî¢ *"Ïÿðêóñ - Ëà¢ìà"*, äëÿ ÿê³õ ïîëüñêàãà ïåðàêëàäó íÿìà, àëå ïàçíà÷àíà "ïàãàíñê³ÿ". Ïà-ïåðøàå, ãýòûÿ ñëîâû âûãëÿäàþöü ³ìåíàì³ áîñêàé ïàðû - íÿáåñíàãà ¢ëàäàðà ³ çÿìíîé óëàäàðê³. À ïà-äðóãîå, âà ¢ñ³õ ³íøûõ áàëöê³õ ìîâàõ ³ìÿ áîãà Ãðûìîòí³êà ìàå ñóô³êñ - *Ïÿðêóíàñ, Ïýðêàíñ, Ïåðêóíñ* - à òóò ìàåì ïðàìû àäïàâåäí³ê, íàïðûêëàä, òðàê³éñêàãà *"Ïÿðêàñ"*.

Âàðòà íàãàäàöü, øòî Òàïàðî¢ áà÷û¢ êîðàíü, øòî ïðûñóòí³÷àå ¢ ³ìåí³ áàëöêàãà Ãðûìîòí³êà, ó íàçâå "äóá Ïðàêóðîí" ç áåëàðóñêàãà Ïàñîææà - äàêëàäíåé, ç â¸ñê³ Ë³áàíà¢êà ïàä ×ýðûêàâàì (äàðý÷û, òàì æà ïîáà÷ ³ â¸ñê³ Ãðîì ³ Ãðàìàáîé). Ãýòóþ íàçâó ¸í ë³÷û¢ àðõà³÷íàé ³ çâÿçâà¢ ç ³íäàå¢ðàïåéñê³ì àáàçíà÷ýííåì äóáà *perkur /perkun* (ñóô³êñ ó ãýòûì ñëîâå ìÿíÿ¢ñÿ ¢ çàëåæíàñö³ àä ìîâû).

Òàìó âåðàãîäíà, øòî ðàíåé çà "Ïåðóíà" òóò, íà çàõàäçå ³ íà ¢ñõîäçå, ìîã áûöü ³ "Ïÿðêóí", à ìî ³ ïðîñòà "Ïÿðêóñ". Çàìàðîç³¢ñÿ æ ó ïåðàíÿòûì ³ìåí³ ÿø÷ý àäíàãà äàõðûñö³ÿíñêàãà áîñòâà "Âÿëåñà" òàê³ ìàþ÷û áàëöê³ ñóô³êñ *-ñ-*…

Ïàëÿøóöêàÿ ³ ÿöâÿæñêàÿ

Íåëüãà íå ïðûãàäàöü ³ ïðàåêò "Åòâûçü" ô³ëîëàãà Øàëÿãîâ³÷à. Ó êàíöû 1980-õ ãàäî¢ "ÿöâÿæñêàþ" ¸í óçÿ¢ñÿ íàçûâàöü çàõîäíåïàëåñêóþ ãàâîðêó, ó ÿêîé, ÿê âÿäîìà, áàãàòà ¢êðà³í³çìà¢. Ö³ ÷ó¢ ¸í ïðà "ßöâÿæñê³ ñëî¢í³÷àê"? Äûê ïðà ÿãî ï³ñàë³ çà íåêàëüê³ ãàäî¢ äà òàãî, íå ìîã íå ÷óöü. ²òûì íå ìåíø ÷àìóñüö³ ïàñïðàáàâà¢ íàïî¢í³öü çóñ³ì ³íøûì çìåñòàì ñëîâà "ÿöâÿæñê³". ² íà íåéê³ ÷àñ ÿìó ãýòà æ óäàëîñÿ. ² ¢ íàø ÷àñ ÷àñàì ñóñòðýíåø äîï³ñ êøòàëòó *"âû êàæàöå ïðà ñòðà÷àíûÿ áàëöê³ÿ ãàâîðê³ ¢ Áåëàðóñ³, à ìû ¢ íàøàé â¸ñöû ïà ñ¸ííÿ ðàçìà¢ëÿåì íà ñòàðàæûòíàé áàëöêàé ÿöâÿæñêàé ìîâå"*.

Øàëÿãîâ³÷àâó ³í³öûÿòûâó, â³äàöü, òðýáà ë³÷ûöü àäç³íûì âîäãóêàì ó Áåëàðóñ³ íà ç'ÿ¢ëåííå "ßöâÿæñêàãà ñëî¢í³÷êà". Ïðà¢äà, òàÿ ³í³öûÿòûâà áûëà íå ¢ òûì, êàá ïàäñâÿö³öü ³ äàöü æûööÿ, à ¢ òûì, êàá ñõàâàöü ³ çàïõíóöü íàçàä ïàä ëà¢êó.

Àëå ö³ ìîæíà àäíà³öü òóþ "ÿöâÿæñêóþ" ìîâó íà ãðóíöå òûõ ñëî¢, øòî ¢ "ßöâÿæñê³ì ñëî¢í³÷êó"? Àäíàâ³ë³ æ ó 1990-õ ïðóñêóþ ìîâó, ãðóíòóþ÷ûñÿ íà ìàòýðûÿëå òðîõ ïåðàêëàäçåíûõ Êàòýõ³ç³ñà¢ ³ âûçíà÷àíûõ ë³íãâ³ñòàì Ìàæóë³ñàì ñóâÿçÿõ ñòàðàïðóñêàé ç ³íøûì³ áàëöê³ì³ ìîâàì³. Â³äàöü, ìîæíà - âûçíà÷û¢øû, äçå â³äàâî÷íûÿ ë³òî¢ñê³ÿ çàïàçû÷àíí³, äçå íÿìåöê³ÿ, à äçå ³ðàíñê³ÿ ö³ àãóëüíàåâðàïåéñê³ÿ.

À êàë³ áåç àäíà¢ëåííÿ, äûê äàñòàòêîâà ïðîñòà ðàçóìåöü âàæíàñöü: "ßöâÿæñê³ ñëî¢í³÷àê" - àäç³íàÿ çàõàâàíàÿ êðûí³öà, ïà ÿêîé ìîæíà õîöü ÷àñòêîâà ¢ÿâ³öü ìà¢ëåííå ñòðà÷àíûõ áàëöê³õ ãàâîðàê ïà-çà òýðûòîðûÿé óæûòêó ë³òî¢ñêàé, ëàòûøñêàé ìî¢. Êðûí³öà ãýòàÿ ¢ ÷ûìñüö³ íÿïî¢íàÿ, àëå ³íøûõ íÿìà.

Àëåñü Ì³êóñ.
(Ïàâîäëå ðîçíûõ ÑÌ²,)

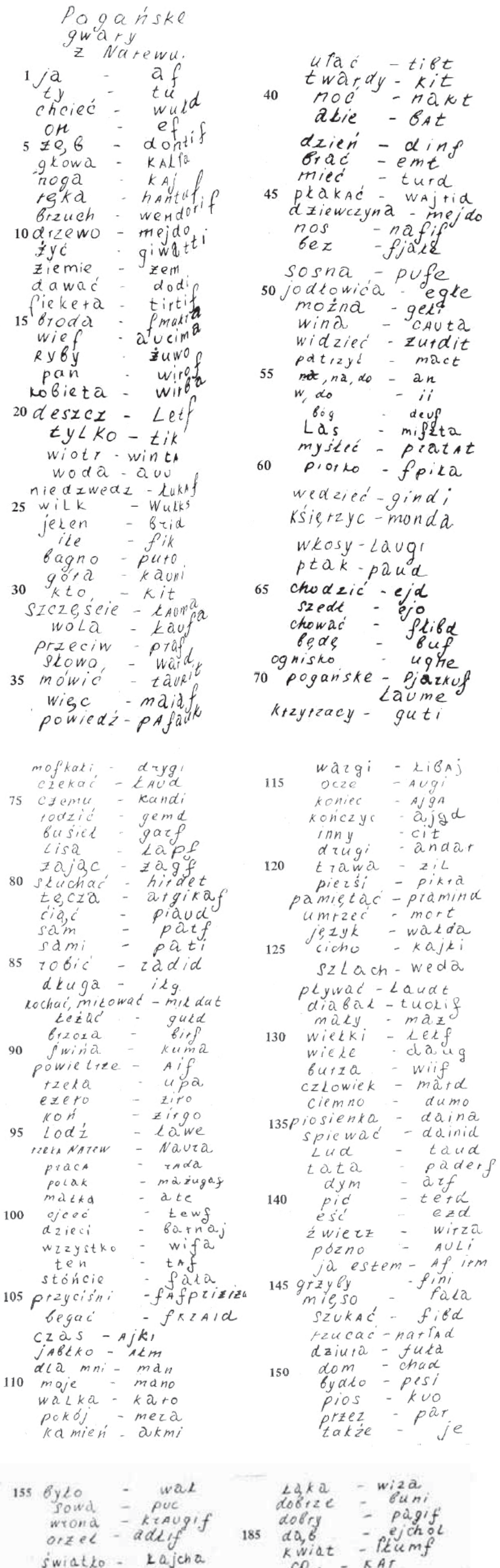

Pogańske gwary z Narewu.
1 ja - af
ty - tu
chcieć - wuld
on - ef
5 żeb - dontif
głowa - kalfa
noga - kaj
ręka - hantuf
brzuch - wendorif
10 drzewo - mejdo
żyć - giwatti
ziemie - zem
dawać - dodi
piekeła - tirtif
15 broda - fmakira
wief - aucima
ryby - żuwof
pan - wiref
kobieta - wirba
20 deszcz - letf
tylko - tik
wiotr - winta
woda - auu
niedzwedz - lukaf
25 wilk - wulks
jeleń - brid
ile - fik
bagno - puto
góra - kauni
30 kto - kit
szczęście - laumpa
wola - lauf
przeciw - praf
słowo - ward
35 mówić - taurit
więc - majdf
powiedź - pafauk
ufać - tibt
twardy - kit
40 moc - nakt
albie - bat
dzień - dinf
brać - emt
mieć - turd
45 płakać - wajtid
dziewczyna - mejdo
nos - nafif
bez - fjale
sosna - pufe
50 jodłowica - egle
można - geli
wina - cauta
widzieć - zurdit
patrzył - mact
55 nie, na, do - an
w, do - ii
bóg - deuf
las - mifłta
myśleć - pratat
60 piorko - fpila
wedzieć - gindi
księżyc - monda
włosy - laugi
ptak - paud
65 chodzić - ejd
szedł - ejo
chować - flibd
będę - buf
ognisko - ughe
70 pogańske - pjarkuf laume
krzyżacy - guti
mofkali - drygi
czekać - laud
75 czemu - kandi
rodzić - gemd
busiel - garf
lisa - lapf
zając - zagf
80 słuchać - hirdet
tęcza - argikaf
ciąć - piaud
sam - patf
sami - pati
85 robić - zadid
długa - ilg
kochać, miłować - mildat
leżąc - guld
brzoza - birf
90 świnia - kuma
powietrze - aif
rzeka - upa
ezero - ziro
koń - zirgo
95 łodź - lawe
rzeka Narew - Nauta
praca - rada
polak - mażugaf
matka - ate
100 ojciec - tewf
dzieci - barnaj
wszystko - wifa
ten - taf
słońcie - fala
105 przyciśni - fafprizizu
biegać - frzaid
czas - ajki
jabłko - alm
dla mni - man
110 moje - mano
walka - karo
pokój - meza
kamień - akmi
wargi - libaj
115 oczo - augi
koniec - ajga
kończyć - ajgd
inny - cit
drugi - andar
120 trawa - zil
pierśi - pikra
pamiętać - praminu
umrzeć - mort
język - walda
125 cicho - kajki
szlach - weda
pływać - laudt
diabał - tuolif
mały - maz
130 wielki - letf
wiele - daug
burza - wiif
człowiek - mard
ciemno - dumo
135 piosienka - daina
śpiewać - dainid
lud - taud
tata - paderf
dym - arf
140 pić - terd
jeść - ezd
zwierz - wirza
późno - auli
ja estem - af irm
145 grzyby - fini
mięso - fala
szukać - fibd
rzucać - narfad
dziura - fula
150 dom - chad
bydło - pesi
pios - kuo
przez - par
także - je
155 było - wal
sowa - puc
wrona - kraugif
orzeł - adlif
światło - lajcha
160 siedzieć - fid
obok - paf
czarny - melno
żółty - zeld
biały - baltaf
165 czerwony - raude
zimno - kaldi
gorące - tarmi
liści - platz
nóż - fworftif
170 młody - iaunif
stary - fenf
żmija - ferpine
żenom - anzi
jeden - anf
175 dwa - duo
trzy - trif
cztery - teter
pięć - pank
sześć - szlasz
180 siedem - geptif
osiem - aktif
łąka - wiza
dobrze - buni
dobry - pagif
185 dąb - ejchol
kwiat - plumf
co - kat
palił - degt
do góry - auchf
190 wziastać - augd
korzeń - wurc
nowy - nau
sen - seno
spać - flaubd
195 bardzo - laba
zdrowie - waltida
potom - fpot
zwyciężywać - wikruoti
skóra - leof (alos)
200 krew - figa (siega)
nasz - mustar (mustar) mustar
silny - ftir (str)
prawy - dasins (dagis)
trzeba - wa (wa?)
205 imię - nomf (nomas)

Äûê ÷àìó æ ÿöâÿã³ í³êîìó íå ïàòðýáíûÿ? À òàìó, øòî ìåíàâ³òà ÿöâÿã³ ¸ñöü òîé çàãàäêàâû áàëöê³ ñóáñòðàò áåëàðóñêàãà ýòíàñó, ïðà ÿê³ ìû ñÿäü-òàäû êàæàì, àëå ðàñøûôðîâàöü íå àäâàæâàåìñÿ. À ïàêîëüê³ áåëàðóñêàé íàâóöû íå òðýáà í³÷îãà, øòî áûëî äà 3 ë³ïåíÿ 1944 ãîäà, òî íå òðýáà ³ íåéê³ÿ òàì ÿöâÿã³. Õîöü ìåíàâ³òà ÿöâÿæñê³ÿ ïëÿì¸íû ë³òâà, äàéíàâà, ñóäàâà, íàëüøàíû ³ ³íø. ¸ñöü ÿäðî áåëàðóñà¢. ² ãýòà äà ³õ íàñ âå÷íàå ì³êíåííå äà íåçàëåæíàñö³.

Ñ. Ñóäí³ê.

Çåöåëüñêàÿ ãàâîðêà

Çåöåëüñêàÿ ãàâîðêà — âûìåðëàÿ ãàâîðêà áàëöêàé ãðóïû çàðýàëàì íà ïà¢íî÷íûì çàõàäçå Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.

Àäíîñ³ööà äà äðîáíûõ ãàâîðàê áàëöêàé ãðóïû, ÿê³ÿ ¢ àðýàëüíûì äà÷ûíåíí³ ¢ÿ¢ëÿþöü ñàáîþ ñóêóïíàñöü àñòðà¢íûõ ãàâîðàê ãýòàé ãðóïû, ÿê³ÿ àòî÷àíû àðýàëàì áåëàðóñêàé ìîâû ¢ íàâàêîëë³ ñó÷àñíàãà ãîðàäà Äçÿòëàâà (Çåöåëà).

Ó 1886 ã. íà çåöåëüñêàé ãàâîðöû ðàçìà¢ëÿë³ 1156 æûõàðî¢ ïÿö³ â¸ñàê Çåöåëüñêàé âîëàñö³ (Íîðöàâ³÷û, Ïàã³ðû, Çàñåööå, ßöâåçü, Êàðïÿøû). Ó 1960 ã., ïàä÷àñ ïàåçäê³ À. Â³äóã³ðûñà, ïà-ë³òî¢ñêó ðàçóìåë³ òîëüê³ 32 àñîáû, ç ÿê³õ äîáðà âåäàë³ ìîâó 15 æûõàðî¢ â¸ñê³ Çàñåööå. Ïàâîäëå äàñëåäàâàííÿ¢ Ò. Ñóäí³ê ñòàíàì íà 1975 ã. çàõî¢âàëàñÿ êàëÿ 30 íîñüá³òà¢ çåöåëüñêàé ãàâîðê³, ÿê³ÿ ïðàæûâàë³ ¢ äâóõ íàñåëåíûõ ïóíêòàõ Äçÿòëà¢ñêàãà ðà¸íà Ãàðîäçåíñêàé âîáëàñö³, ó â¸ñêàõ Ïàã³ðû ³ Çàñåööå. Àïîøí³ âÿäîìû íîñüá³ò ãàâîðê³ ïàì¸ð ó 1988 ãîäçå.

Ó ïåðøóþ ÷àðãó áûë³ àäçíà÷àíû àðõà³÷íàñöü ãàâîðê³ ³ øìàòë³êàñöü ñëàâÿíñê³õ çàïàçû÷àííÿ¢, øòî ñâåä÷ûöü àá äî¢ã³ì ³ öåñíûì êàíòàêöå ñà ñëàâÿíàì³. Ó ãåíåòû÷íûì äà÷ûíåíí³ çåöåëüñêàÿ ãàâîðêà àäíîñ³ööà äà áàëöêàé ãðóïû, ñïàëó÷àþ÷û ¢ ñàáå, ì³æ ³íøàãà, íå òîëüê³ ¢ñõîäíåáàëòûéñê³ÿ, àëå ³ çàõîäíåáàëòûéñê³ÿ ðûñû. À. Â³äóã³ðûñ àäçíà÷à¢ àñàáë³âàñö³ çåöåëüñêàé ãàâîðê³, ÿê³ÿ çáë³æàþöü ÿå ç àðýàëàì çàõîäí³õ à¢êøòàéòà¢, ïðîäê³ ÿê³õ (íà äóìêó À. Â³äóã³ðûñà — ÿöâÿã³äàé íàâà) ó ñòàðàæûòíûÿ ÷àñû æûë³ ¢ òûì ë³êó íà òýðûòîðûÿõ, çàñåëåíûõ öÿïåð ïà¢íå¸âûì³ à¢êøòàéòàì³.

Ïåðøû äàñëåä÷ûê ãàâîðê³ Ý. Âàëüòýð ë³÷û¢ íîñüá³òà¢ ãàâîðê³ íàø÷àäêàì³ ïðóñà¢, ÿê³ÿ áûë³ ïàñàäæàíû Òðàéäçåíàì ó íàâàêîëëÿõ Ñëîí³ìà. Ó ñâà³õ äàñëåäàâàííÿõ Âàëüòýð çàñíî¢âà¢ñÿ íà òýêñòàõ ²ïàöüå¢ñêàãà ëåòàï³ñó, ó ÿê³õ óòðûìë³âàþööà ïý¢íûÿ çàõîäíåáàëòûéñê³ÿ ðýë³êòû. Ïàçíåéøûÿ äàñëåäàâàíí³, ÿê ïðàâ³ëà, ìàäûô³êàâàë³ ãýòóþ ã³ïîòýçó àáî ïðûìàë³ ÿå (âûñî¢âàë³ñÿ çäàãàäê³ ïðà òîå, øòî áàëòû Òðàéäçåíà íàñàìðý÷ ç'ÿ¢ëÿë³ñÿ ÿöâÿãàì³). Ãýòàé äóìê³ ïðûòðûìë³âàë³ñÿ ïåðàâàæíà³ì òàê³ÿ ã³ñòîðûê³, ÿê À. Íåïàêóïíû, ß. Àòðýìáñê³, Å. Àõìàíüñê³, Ó. Ñâÿæûíñê³ ³ À. Êâÿòêî¢ñêàÿ.

Íà äóìêó À. Ê³á³íÿ, ÿöâÿã³ ç'ÿâ³ë³ñÿ íà ëåâàáÿðýææû Í¸ìàíà ¢ Õ² ñò., øòî ïà ÷àñå ñóïàäàå ç ïàæàðàì³ ³ ðàáàðîí÷ûì³ ïðàöýñàì³ íà ìíîã³õ ñëàâÿíñê³õ ïàñåë³ø÷àõ ³ ñòâàðýííåì êàìåííûõ êóðãàíî¢ (ïàõàâàëüíûõ ïîìí³êà¢ ÿöâÿãà¢) íà ëåâàáÿðýææû Í¸ìàíà, ÿê³ÿ, ó ñâàþ ÷àðãó, ñâåä÷àöü ïðà ì³ãðàöûþ ÿöâÿãà¢ ç ïðàâàãà áåðàãà Í¸ìàíà íà ëåâû. Ê³á³íü ïàäñóìî¢âàå, øòî ïðîäê³ íîñüá³òà¢ çåöåëüñêàé ãàâîðê³ (ÿöâÿã³) ç'ÿâ³ë³ñÿ ¢ ðà¸íå ñó÷àñíàãà ãîðàäà Äçÿòëàâà ìåíàâ³òà ¢ Õ² ñò.

Ïàâîäëå Â³ê³ïåäû³.

Ïàâåë Ñöÿöêî

Ïðîçâ³ø÷û Áåëàðóñ³

Íîâàÿ ñåðûÿ. ×àñòêà 2

(Çàêàí÷ýííå. Ïà÷àòàê ó ïàïÿðýäí³õ íóìàðàõ.)

1849. **×àéêîâà** (Ñâÿòëàíà) - âûòâîð ïðûíàëåæíûì ñóô³êñàì -*îâà* àä àíòðàïîí³ìà ×*àéêà* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê (äà÷êà) íàçâàíàé àñîáû': ×*àéêîâà*. ÔÏ: ÷*àéêà* ('âàäàïëà¢íàÿ ïåðàë¸òíàÿ ïòóøêà ç êàðîòê³ì³ íàãàì³, äî¢ã³ì³ êðûëàì³ ³ ãóñòûì àïÿðýííåì, ÿêàÿ æûâå íà áåðàãàõ ìîðà¢, ðýê, àç¸ð', à òàêñàìà 'ïëàñêàäîííàÿ ëîäêà, ïëàñêàäîíêà') - ×*àéêà* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - ×*àéêîâà*.

1850. **×àðíÿõî¢ñê³** (²âàí) - âûòâîð ç ôàðìàíòàì -*ñê³* àä òàïîí³ìà ×*àðíÿõîâà* ³ çíà÷ýííåì 'íàðîäæàíåö, æûõàð íàçâàíàãà ïàñåë³ø÷à': ×*àðíÿõî¢-ñê³*.

1851. **×àðîïêà** (Â³òà¢ò) - äðóãàñíàÿ ôîðìà, ïåðøàñíàÿ ×*àðàïîê* - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà ÷*àðàïîê* 'òîå, øòî ³ ÷*ýðàï* - êîñö³, ÿê³ÿ ¢òâàðàþöü öâ¸ðäóþ àñíîâó ãàëàâû ¢ ïàçâàíî÷íûõ', à òàêñàìà 'áàëîìàê, àñêîëàê ðàçá³òàé ãë³íÿíàé, ôàðôîðàâàé, øêëÿíîé ³ ïàä. ïàñóäç³íû'. Äðóãàñíàÿ ôîðìà - âûí³ê çàìåíû ô³íàëüíàãà ñåãìåíòà *îê (àê)* íà *êî (êà)* äçåëÿ àäìåæàâàííÿ àä àïåëÿòûâà. Ïàøûðàíàÿ ¢ àíòðàïàí³³ Áåëàðóñ³: *Áàæîê - Áîæêî, Âàëîê - Âàëêî, Æó÷îê - Æó÷êî, ×àðòîê - ×àðòêî*; íà ¢çîð *áðàòîê - áðàòêî* (ÿê çâàðîòàê).

1852. **×àøí³ê** (²âàí) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà ÷*àøí³ê* ('ó ñòàðàæûòíàñö³ - ïðûäâîðíû, ÿê³ âåäà¢, ðàñïàðàäæà¢ñÿ â³ííûì³ ñêëåïàì³ ³ àäíîñ³¢ â³íî ³ ³íøûÿ íàï³òê³ äà öàðñêàãà ñòàëà', à òàêñàìà 'ìàíàõ, ÿê³ âåäà¢ ìàíàñòûðñê³ì³ â³ííûì³ ñêëåïàì³ ³ ðàçäà÷àé ï³òâà ¢ ÷àñ òðàïåçû' (ÒÑÁË, ò. 5 Êí³ãà 2, ñ. 312)). Àáî àä ðýã³ÿíàëüíàãà ÷*àøí³ê* 'äðóæêî' (àäç³í ç ðàñïàðàäí³êà¢ ó âÿñåëüíûì àáðàäçå (ÑÍÌÇ)), øàôåð - óäçåëüí³ê âÿñåëüíàãà àáðàäó, âûêàíà¢öà, ÿê³ òðûìàå âÿíåö íàä ãàëàâîé æàí³õà (íÿâåñòû) (ÒÑÁË, ò.5, êí. 2, ñ. 359).

1853. **×óäç³ëî¢ñê³** (Ñÿðãåé) - âûòâîð ç ñóô³êñàì -*î¢ñê³* àä òàïîí³ìà ×*óäç³ëû* ç ñåìàíòûêàé 'íàðîäæàíåö, æûõàð íàçâàíàé ìÿñöîâàñö³': ×*óäç³ëî¢ñê³*. ÔÏ: ÷*óäç³ëà* (ðóñ. ÷*óäèëà* 'ñâàâîëüí³ê, äàðýçí³ê') - ×*óäç³ëà* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - ×*óäç³ëû* (òàïîí³ì) - ×*óäç³ëî¢ñê³*.

1854. **×ûñòàáàå¢** (ßêà¢) - âûòâîð ç ñóô³êñàì ïðûíàëåæíàñö³ -*å¢* àä àíòðàïîí³ìà ×*ûñòàáàé* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': ×*ûñòàáàé-å¢(-ý¢)*. ÔÏ: ÷*ûñòàÿ áàéêà* ('ñàïðà¢äíàÿ áàéêà, ïà÷óòàÿ àä áàáå÷í³êà') - ÷*ûñòàáàé* ('òîé, õòî äîáðà áàå') - ×*ûñòàáàé* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - ×*ûñòàáàå¢*.

1855. **×ýêåëü** (Âàöëà¢) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà ÷*ýêåëü* 'òîé, õòî ÷àêàå, ÷àêàëüí³ê'; ïàðà¢í. ïîëüñê. *czekanie*; ³íøûÿ ¢òâàðýíí³ ç ñóô³êñàì -*åëü*: *êðóöåëü, âÿðçåëü* 'ïóñòàìåëÿ', *ðà¢ãåëü* 'ïëàêñà', *øóìåëü* 'íåñïàêîéíû, øóìë³âû' ("Áåëàðóñêàå íàðîäíàå ñëîâà¢òâàðýííå").

1856. **×ý÷àò** (²âàí) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà ÷*ý÷àò* 'íàçâà ïòóøê³' (Äàëü).

1857. **Øàëàì³öê³** (Äçì³òðûé) - âûòâîð ç ôàðìàíòàì -*³öê³* àä òàïîí³ìà *Øàëàìû* ³ çíà÷ýííåì 'íàðîäæàíåö, æûõàð íàçâàíàé ìÿñöîâàñö³': *Øàëàì-³öê³*. ÔÏ: *øîëàì* ((ðýã.) 'øóì, êðûê') - *Øîëàì* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Øàëàìû* (òàïîí³ì - ìÿñöîâàñöü ç ïðîçâ³ø÷àì³ *Øîëàì*) - *Øàëàì³öê³*.

1858. **Øàëàíäà** (Íàòàëëÿ) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *øàëàíäà* 'íåâÿë³êàÿ íåñàìàõîäíàÿ ç ìåëêàé ïàñàäêàé áàðæà äëÿ ïàãðóçê³ ³ ðàçãðóçê³ êàðàáë¸¢', à òàêñàìà 'âåðòàçüíàÿ ïëàñêàäîííàÿ ðûáàöêàÿ ëîäêà (íà ×îðíûì ìîðû)'.

1859. **Øàíäðîõà** (Íîíà) - ìàæë³âàÿ äðóãàñíàÿ ôîðìà àä *Ñàíäðîõà* - ÿêàÿ àä ³ìÿ *Ñàíäðà* - ýêñïðýñ³¢íû ñóô³êñ -*îõ-à* (ÿê *ëîá - ëàáîõà*): *Ñàíäðîõà*, ç ìåíàé *Ñ > Ø* (ïàðà¢í. *Ñ³ìàí - Øûìàí*). ²ìÿ íàáûëî ôóíêöûþ ïðîçâ³ø÷à ïðàç ñòóïåíü ïðàçâàííÿ.

1860. **Øàíñê³** (Ìàêñ³ì) - âûòâîð ç ñóô³êñàì -*ñê³* àä 1) àíòðàïîí³ìà *Øàíñ* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Øàíñ-ñê³ - Øàí-ñê³*; 2) òàïîí³ìà *Øàíñû* ³ çíà÷ýííåì 'íàðîäæàíåö, æûõàð íàçâàíàé ìÿñö³íû, ïàñåë³ø÷à': *Øàíñ-ñê³*. ÔÏ: *øàíñ* ('òîå, øòî ³ øàíåö' âåðàãîäíàÿ ìàã÷ûìàñöü äàñÿãíåííÿ ÷àãî-íåáóäçü) - *Øàíñ* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Øàíñû* ('ìÿñöîâàñöü ç ïðîçâ³ø÷àì³ *Øàíñ*') - *Øàíñê³*.

1861. **Øàïöÿáîé** (Âàñ³ëü) - ìàã÷ûìû ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *øàïöÿáîé* 'òîå, øòî ³ *øàïàâàë*' ('ìàéñòàð, ÿê³ âûðàáëÿå âàëåííåì âî¢íû êàïåëþøû ³ ³íøûÿ ðý÷û (óñòàð.)' ö³ 'àäìåòíû ìàéñòàð, ÿê³ âûðàáëÿå (òîëüê³) *øàïö³* (øàïê³)').

1862. **Øàñòàêîâ³÷** (Äçì³òðûé) - âûòâîð ç ñóô³êñàì -*îâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Øàñòàê³* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Øàñòàê-îâ³÷*. ÔÏ: *øàñòàê* ('ñÿðýáðàíàÿ ìàíåòà ¢ ñÿðýäíÿâå÷íàé Ïîëüø÷û ³ Âÿë³ê³ì Êíÿñòâå Ë³òî¢ñê³ì âàðòàñöþ ¢ øýñöü ãðîøà¢') - *Øàñòàê* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Øàñòàêîâ³÷* [íàðàäæýíåö áåëàð. ãîðàäà Ìÿçåëü].

1863. **Øàõ** (Ìàðûíà) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *øàõ* 'òûòóë ìàíàðõà ¢ íåêàòîðûõ êðà³íàõ Óñõîäó, à òàêñàìà àñîáà, ÿêàÿ íîñ³öü ãýòû òûòóë' (<ïåðñ³ä. *shaah mat* 'öàð ïàì¸ð').

1864. **Øàõ³í** (Ëåàí³ä) - ðýêàíñòðóêöûÿ íàçî¢í³êà æàíî÷àãà ðîäó *øàõ³íÿ* ('æîíêà øàõà') ó ìóæ÷ûíñê³ ðîä (àäö³íàííå êàí÷àòêà -*à*) *øàõ³í* (ç ñåìàíòûêàé 'òîé, õòî íàëåæûöü äà ìàíàðõ³÷íàãà ÷ûíà') ó ðîë³ ïðîçâ³ø÷à (ïðàç àíòðàïàí³÷íóþ ñåìàíòûçàöûþ).

1865. **Øàö³ëà** (Ãàííà) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *øàö³ëà* (ðýã.) 'òîé, õòî øàòàåööà, õîäç³öü áåç ñïðàâû, áàäçÿãà' (Äàëü) (óêð.) '³ëãóí' (Ãðûí÷.).

1866. **Øâàá** (Àíäðýé) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä *øâàáà*, ìí. *øâàáû* 'àáëàñíàÿ ãðóïà íÿìåöêàãà íàñåëüí³öòâà áûëîãà ãåðöàãñòâà Øâàá³ÿ' (ÒÑÁË, ò. 5, êí. 2, ñ. 362).

1867. **Øâàáîâ³÷** (Ì³êàëàé) - âûòâîð ç ñóô³êñàì áàöüêàéìåííÿ -*îâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Øâàá* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Øâàá-îâ³÷*. Ãë. **Øâàá**.

1868. **Øâàéáîâ³÷** (Àíàñòàñ³ÿ) - âûòâîð ç àêöýíòàâàíûì ñóô³êñàì áàöüêàéìåííÿ -*îâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Øâàéáà* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê (äà÷êà) íàçâàíàé àñîáû': *Øâàéá-àâ³÷ - Øâàéáîâ³÷*.

1869. **Øâåéêî** (²ðûíà) - äðóãàñíàÿ ôîðìà, ïåðøàñíàÿ *Øâåéêà* - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *øâåéêà* 'ïëîñêàå øûëà, ÿê³ì êîëþöü ñâ³íåé'. Ôîðìà ç ô³íàëüíûì -*î* äëÿ àäìåæàâàííÿ àä àïåëÿòûâà; ÿê ³ *Ëàïî* < *Ëàïà, Äûðî* < *Äûðà*...

1870. **Øëÿõòîâ** (ßí) - çûíà÷àíàÿ (íà ¢çîð ðàñåéñê³õ ïðîçâ³ø÷à¢ ç ô³íàëüíûì -*î*) ôîðìà ïðîçâ³ø÷à *Øëÿõòà*, øòî àä àïåëÿòûâà *øëÿõòà* (ã³ñò.) 'ïðûâ³ëåÿâàíàå ñàñëî¢å - äðîáíàå ïàìåñíàå äâàðàíñòâà - ó Ïîëüø÷û, Ë³òâå, íà Áåëàðóñ³ ¢ 13 - ïà÷àòêó 20 ñòñò.'.

1871. **Øîðàö** (Àíäðýé) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *øîðàö*. Ãë. **Øîðêà**.

1872. **Øîðêà** (Í³íà) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *øîðêà* 'æàíî÷û ðîä àä *øîðöû*' - íàçâà öþðêñêàé íàðîäíàñö³ (Òîìñêàÿ âîáëàñöü) (Ì. Ôàñìåð, ò. 4, ñ. 468).

1873. **Øîñö³ê** (Íàòàëëÿ) - âûòâîð ç ñóô³êñàì -*³ê* àä àíòðàïîí³ìà *Øîñò* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê (äà÷êà) íàçâàíàé àñîáû': *Øîñò-³ê - Øîñö³ê* (ïàðà¢í. *Àäàì³ê, Ëóêàøûê*). ÔÏ: *øîñò* ('äî¢ãàÿ òîíêàÿ ïàëêà ö³ æýðäêà') - *Øîñò* (ìÿíóøêà) - *Øîñò* (ïðîçâ³ø÷à) - *Øîñö³ê*.

1874. **Øóêåâ³÷** (Âàíäàë³í) - âûòâîð ç ñóô³êñàì -*åâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Øóê* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Øóê-åâ³÷*. ÔÏ: *øóêàöü* ('ñòàðàööà çíàéñö³ àáî âûÿâ³öü', 'ñòàðàööà àòðûìàöü', '³ìêíóööà äà íîâàãà') - *øóê* ('òîé, õòî øóêàå') - *Øóê* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Øóêåâ³÷*. Àáî àä òàòàðñêàãà 'áàëà¢í³ê, ñâàâîëüí³ê, ãàðýçà' (ÒÐÑ).

1875. **Øóíåâ³÷** (Àíòîí) - âûòâîð ç àêöýíòàâàíûì ôàðìàíòàì -*åâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Øóíü (Øóíÿ)* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Øóí-åâ³÷*. ÔÏ: *øóíóööà* ('ðàïòàì ïàë³ööà, õëûíóöü, óâàðâàööà ¢ øòî-í.', à òàêñàìà 'ïàéñö³ ìàñàé' (ïðà ëþäçåé), 'ïàñòóï³öü ó âÿë³ê³é êîëüêàñö³') - *øóí/øóíÿ* ('òîå, øòî õëûíóëà') - *Øóíÿ* (ìÿíóøêà) - *Øóíÿ* (ïðîçâ³ø÷à) - *Øóíåâ³÷*.

1876. **Ø÷àðá³íñê³** (Àëÿêñàíäð) - âûòâîð ç ôàðìàíòàì -*ñê³/-³íñê³* àä àíòðàïîí³ìà *Ø÷àðá³íû / Ø÷ýðáû* ³ çíà÷ýííåì 'íàðîäæàíåö, æûõàð íàçâàíàé ìÿñö³íû, ïàñåë³ø÷à': *Ø÷àðá³í-ñê³, Ø÷ýðá-³íñê³ - Ø÷àðá³íñê³*. Àáî âûòâîð ç ïðýñòûæíûì ñóô³êñàì -*³íñê³* àä ïðîçâ³ø÷à *Ø÷ýðáà (Ø÷ýðá-³íñê³ - Ø÷àðá³í-ñê³)*.

1877. **Øû¸íàê** (Àíäðýé) - âûòâîð ç ñóô³êñàì -*îíàê (-¸íàê)* àä àíòðàïîí³ìà *Øûÿ* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Øûé-îíàê - Øû¸íàê*. ÔÏ: *øûÿ* ('÷àñòêà öåëà, ÿêàÿ çëó÷àå ãàëàâó ç òóëàâàì') - *Øûÿ* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Øû¸íàê*.

1878. **Øûê** (Óëàäç³ì³ð) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä *øûê* (ðýã.) 'øûõò', 'øàðýíãà, ïàðàäàê', 'øýïò, ïåðàøýïòâàííå' (Íàñ.). Àáî íóëüñóô³êñàâàå ¢òâàðýííå àä *øûêàöü* 'øàïòàöü, ïåðàøýïòâàööà' (Ñëî¢í³ê íàðîäíàé ìîâû Çýëüâåíø÷ûíû).

1879. **Øûíêàðýâ³÷** (Àíäðýé) - âûòâîð ç ñóô³êñàì áàöüêàéìåííÿ -*ýâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Øûíêàð* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Øûíêàð-ýâ³÷*. ÔÏ: *øûíîê* ('íåâÿë³ê³ ï³òíû äîì, ìåñöà ïðîäàæó ñï³ðòíûõ íàï³ÿ¢') - *øûíêàð* ('óëàäàëüí³ê øûíêà') - *Øûíêàð* (ìÿíóøêà, ïàçíåé ïðîçâ³ø÷à) - *Øûíêà-ðýâ³÷*.

1880. **Øýïåëü** (Àëåãà) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä *øýïåëü* (³ *øàïåëü*) (ðýã.) 'øàïÿëÿâû ÷àëàâåê' (Ì. Á³ðûëà "Áåëàðóñêàÿ àíòðàïàí³ì³ÿ", ñ. 466).

1881. **ßêóòà¢** (Äçÿí³ñ) - âûòâîð ç ïðûíàëåæíûì ñóô³êñàì -*à¢* àä àíòðàïîí³ìà *ßêóò* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *ßêóò-à¢*. ÔÏ: *ÿêóò*, ìí. *ÿêóòû* 'íàðîä öþðêñêàé ìî¢íàé ãðóïû, ÿê³ ñêëàäàå àñíî¢íàå íàñåëüí³öòâà Ðýñïóáë³ê³ Ñàõà (ßêóö³ÿ), øòî ¢âàõîäç³öü ó ñêëàä Ðàñ³éñêàé Ôåäýðàöû³'. Àáî àä íàðîäíàé ôîðìû *ßêóò* êàíîí. *ßêà¢* (<ÿ¢ð. 'ÿê³ ³äçå ñëåäàì çà ê³ì-íåáóäçü; ïåðàøêîäà') ç ñóô³êñàì -*à¢*: *ßêóò-à¢*.

1882. **ßëåíñê³** (Âàëåðûé) - âûòâîð ç ôàðìàíòàì -*ñê³* àä òàïîí³ìà *ßëåíû* ³ çíà÷ýííåì 'íàðîäæàíåö, æûõàð íàçâàíàé ìÿñö³íû, ïàñåë³ø÷à': *ßëåí-ñê³*. ÔÏ: *Àëåíà* (³ìÿ <ãðý÷. *Helenà* 'ñîíå÷íàÿ' - <*hele* 'ñîíå÷íàå ñâÿòëî') - *ßëåíà* (íàðîäíû âàðûÿíò) - *ßëåíà* (ïðàçâàííå, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *ßëåíû* ('ìÿñöîâàñöü ç ïðîçâ³ø÷àì³ *ßëåíà*') - *ßëåíñê³*. Àáî àä äûÿëåêòíàé ôîðìû ñëîâà *ÿë³íà* (âûìà¢ëÿåööà *[jaliyíà]*), ÿêàÿ íàáûëà ðîëþ òàïîí³ìà): *ßëåíà - ßëåíñê³*.

1883. **ßëîâ³ê** (Ïàâåë) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *ÿëîâ³ê* 'ìàëàäàÿ, ÿø÷ý ìÿêêàÿ øûøêà' (Äàëü) àáî 'òîé, õòî æûâå ¢ "ÿëîâûì" ëåñå - ëåñí³êó'. Ö³ âûòâîð ç ñóô³êñàì -*³ê* àä àíòðàïîí³ìà *ßëàâû* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *ßëàâ-³ê*. ÔÏ: *ÿëîâû* ('ÿëàâû, áÿñïëîäíû') - *ßëàâû* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *ßëîâ³ê*.

1884. **ßí÷ý¢ñê³** (Óñåâàëàä) - âûòâîð ç ôàðìàíòàì -*î¢ñê³ (-å¢ñê³)* àä àíòðàïîí³ìà *ßíêà* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *ßíê-å¢ñê³ - ßí÷(ê/÷)-ý¢ñê³*. Àáî àä òàïîí³ìà *ßíê³ / ßíàê³* ³ çíà÷ýííåì 'íàðàäæýíåö, æûõàð íàçâàíàãà ïàñåë³ø÷à': *ßí÷-ý¢ñê³*.

1885. **ßðìàøóê** (Ëþäì³ëà) - âûòâîð ç ñóô³êñàì -*óê* àä àíòðàïîí³ìà *ßðìàø* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê (äà÷êà) íàçâàíàé àñîáû': *ßðìàø-óê*. ÔÏ: *Åðìàëàé* (³ìÿ <ãðý÷. 'ÿê³ àáâÿø÷àå øòî-íåáóäçü íàðîäó') - *ßðìîø* (íàðîäíû âàðûÿíò, 1577 ã.) - *ßðìîø* (ïðàçâàííå, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *ßðìàøóê*.

1886. **ß¢íåâ³÷** (Ì³õà³ë, Ì³õàñü) - âûòâîð ç àêöýíòàâàíûì ñóô³êñàì -*åâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Å¢íÿ* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Å¢í-åâ³÷ - ß¢íåâ³÷*. ÔÏ: *å¢íÿ* ('àñåöü' ('ïàìÿøêàííå ïðû ãóìíå äëÿ ñóøê³ ñíàïî¢ ïåðàä ìàëàöüáîé') (ÑÏÇÁ, ò. 2, ñ.123, ÂÑÁÌ, ñ.300)) - *Å¢íÿ* (ìÿíóøêà ÷àëàâåêà ç ÷àñòûì âûêàðûñòàííåì ó ìà¢ëåíí³ ñëîâà "*å¢íÿ*") - *Å¢íÿ* (ïðîçâ³ø÷à) - *ß¢íåâ³÷*.

1887. **ßõàíòàâà** (Àë³íà) - âûòâîð ç ôàðìàíòàì -*àâà* àä àíòðàïîí³ìà *ßõàíò* ñà çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê (äà÷êà) íàçâàíàé àñîáû': *ßõàíò-àâà*. ÔÏ: *ÿõîíò* ('êàøòî¢íû êàìåíü', 'þâåë³ðíû âûðàá' - "Âÿë³ê³ ñëî¢í³ê áåëàðóñêàé ìîâû" Ô. Ï³ñêóíîâà, ñ. 1131) - *ßõàíò* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *ßõàíòàâà*.

1888. **ßöêåâ³÷** (Àðêàäçü) - âûòâîð ç ñóô³êñàì áàöüêàéìåííÿ -*åâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *ßöêà, ßöàê* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *ßöê-åâ³÷*. ÔÏ: *ßöêà* (³ìÿ <ïîëüñê. *ßöåê* <ÿ¢ð. 'Áîã ì³ëóå') - *ßöêà (ßöýê)* (ïðàçâàííå, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *ßöêåâ³÷*.

1889. **ßöýâ³÷** (Àíòîí) - âûòâîð ç ñóô³êñàì -*ýâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *ßê* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû' *ßê-åâ³÷, ßö-ýâ³÷*. ÔÏ: *ÿê* ('áóéíàÿ æûâ¸ëà ç äî¢ãàé ïî¢ñöþ ³ ðàãàì³, ÿêàÿ âîäç³ööà ¢ öýíòðàëüíàé Àç³³') - *ßê* (ìÿíóøêà, ïàçíåé ïðîçâ³ø÷à) - *ßê'åâ³÷ - ßö(ê/ö)ýâ³÷*.

1890. **ßöûíêà** (Âîëüãà) - âûòâîð ç ñóô³êñàì -*ûíêà* àä àíòðàïîí³ìà *ßö* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *ßö-ûíêà*. ÔÏ: *ßöûê* (³ìÿ <ïîëüñê. *Jacek*) - *ßö* (íàðîäíàÿ ôîðìà, ïðàçâàííå, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *ßöûíêà*.

¹ 34 (1393) 22 ÆÍ²¡Íß 2018 ã.

Наша слова

Çàðõ³âà Àëåãà Òðóñàâà

Çìàãàííå çà íàöûÿíàëüíóþ ñ³ìâîë³êó

25 æí³¢íÿ 1991 ãîäà ïàñëÿ ïðàâàëó ïóò÷ó ÃÊ×Ï íàìàãàííÿì³ àïàç³öû³ ÁÍÔ ó Âÿðõî¢íûì ñàâåöå Äýêëàðàöû³ àá äçÿðæà¢íûì ñóâåðýí³òýöå Áåëàðóñ³ àä 27 ë³ïåíÿ 1990 ãîäà áûëà íàäàäçåíà ñ³ëà êàíñòûòóöûéíàãà çàêîíà. Íå¢çàáàâå íàöûÿíàëüíàÿ ñ³ìâîë³êà ãåðá “Ïàãîíÿ”, áåë-÷ûðâîíà-áåëû ñöÿã ³ íàâåðø çâûÿâàé ìàëîâà ãåðáà (êðûæ Åôðàñ³íí³ Ïîëàöêàé) áûëà ïðûíÿòà ¢ ÿêàñö³ äçÿðæà¢íàé.

Àëå ïàä ïðûêðûöö¸ì ðýôåðýíäóìó 14 òðà¢íÿ 1995 ãîäà áûëà àäíî¢ëåíà çë¸ãêó ïàïðà¢ëåíàÿ ÁÑÑÐ-à¢ñêàÿ äçÿðæà¢íàÿ ñ³ìâîë³êà. Äëÿ àáàðîíû íàöûÿíàëüíûõ ñ³ìâàëà¢ ó Áåëàðóñ³ ïà¢ñòà¢ “Ãðàìàäñê³ êàì³òýò àáàðîíû áåëàðóñêàé íàöûÿíàëüíàé ã³ñòàðû÷íàé ñ³ìâîë³ê³”. Ìåë³ ìåñöà ñïðîáû þðûäû÷íà àñïðý÷ûöü àäìåíó íàöûÿíàëüíàé ñ³ìâîë³ê³. Ó àðõ³âå Àëåãà Òðóñàâà çàõàâàë³ñÿ äàêóìåíòû òîé ýïîõ³, ÿê³ÿ ìû ñ¸ííÿ ïðàïàíóåì íàøûì ÷ûòà÷àì.

ÇÀßÂÀ

Ãðàìàäçêàãà êàì³òýòó àáàðîíû áåëàðóñêàé íàöûÿíàëüíàé ã³ñòàðû÷íàé ñûìáîë³ê³

Íàøàé äçÿðæàâå ïàãðàæàå íåáÿñïåêà - ñòðàòà íåçàëåæíàñüö³. Ñ¸íüíÿ øíÿå ê³ðà¢í³öòâà, íÿçäîëüíàå âûâåñüö³ êðà³íó ç ãëûáîêàãà ýêàíàì³÷íàãà êðûç³ñó, ³ìêíåööà ñõàâàöü ñâàå áÿññüñ³ëëå ¢ äàëó÷ýíüí³ Áåëàðóñ³ äà Ðàñå³ ³ ¢ ðýàí³ìàöû³ áûëîé ñàâåöêàé ³ìïýðû³ - ÑÑÑÐ. Ç ãýòàé ìýòàé çàõî¢âàþööà íà íàøàé çÿìë³ ðàñåéñê³ÿ âàéñêîâûÿ àá'åêòû, çüë³êâ³äàâàíûÿ ¢ñõîäíÿÿ ìÿæà ³ ìûòí³, ïàäï³ñàíûÿ ðàáà¢í³÷ûÿ ýêàíàì³÷íûÿ ïàãàäíåíüí³.

Àäíà÷àñíà âÿäçåööà ôðàíòàëüíû íàñòóï íà ãàëî¢íûÿ íàöûÿíàëüíà-âûçíà÷àëüíûÿ êàøòî¢íàñüö³ áåëàðóñêàãà íàðîäó ³ àñíî¢íûÿ ÷ûíüí³ê³ äçÿðæàâû - ìîâó, êóëüòóðó, ã³ñòîðûþ, íàöûÿíàëüíûÿ ñûìáàë³. ²íòýíñ³¢íà çüí³ø÷àåööà áåëàðóñêàÿ øêîëà ³ ¢ñÿ ñûñòýìà âûõàâàíüíÿ ³ àñüâåòû, áåëàðóñêàÿ ìîâà âûöÿñüíÿåööà ç óñ³õ ñôýðà¢ óæûòêó, ïåðàï³ñâàþööà íà ³ìïåðñê³ ëàä øêîëüíûÿ ïàäðó÷í³ê³ - í³ø÷ûööà ã³ñòàðû÷íàÿ ïàìÿöü; ðîá³ööà ¢ñ¸ äëÿ ðàçáóðýíüíÿ íàöûÿíàëüíàé ñàìàñüâÿäîìàñüö³ íàðîäó.

Ãàíåáíàþ ïðàÿâàþ ãýòàãà íàñòóïó ñòà¢ ³íñüï³ðàâàíû àíòûáåëàðóñê³ì³ øàâ³í³ñòû÷íûì³ ñ³ëàì³ òðàâåíüñê³ "ðýôýðýíäóì", ïðàâåäçåíû ïàä â³äàâî÷íûì³ ïàðóøýíüíÿì³ Êàíñòûòóöû³ ³ çàêîíà¢ äçÿðæàâû, ïà ïûòàíüíÿõ, ïà ÿê³õ í³äçå ¢ öûâ³ë³çàâàíûì ñüâåöå íàðîäíàå àïûòàíüíå íå ìàãó÷ûìàå. Àëå íàâàò âà ¢ìîâàõ áåññàðîìíàãà ãâàëòó íàä äýìàêðàòûÿé, àô³öûéíàãà ¢ö³ñêó, êàìïàí³³ õëóñüí³ ³ ïàäìàíó ¢ ñðîäêàõ ìàñàâàé ³íôàðìàöû³ áîëüø çà ïàëîâó âûáàðø÷ûêà¢ âûêàçàëàñÿ çà çàõàâàíüíå ¢ ÿêàñüö³ äçÿðæà¢íûõ ñûìáàëÿ¢ ã³ñòàðû÷íàé Ïàãîí³ ³ áåë-÷ûðâîíà-áåëàãà ñüöÿãó. Âûí³ê³ ãýòàãà "ðýôýðýíäóìó" íå çàöüâåðäæàíûÿ Âÿðõî¢íûì Ñàâåòàì ³ íÿ ìàþöü þðûäû÷íàé ñ³ëû. Òàìó ãåðá Ïàãîíÿ ³ áåë-÷ûðâîíà-áåëû ñüöÿã àäïàâåäíà çàêîíó àä 19 âåðàñüíÿ 1991 ãîäà çüÿ¢ëÿþööà àô³öûéíûì³ äçÿðæà¢íûì³ ñûìáàëÿì³ Áåëàðóñ³. Ãâàëòî¢íàå íàñàäæýíüíå ïðýçûäýíöêàé ñûìáîë³ê³ ¢ êðà³íå íåçàêîííàå.

Ãýòàÿ ôàêòû÷íà íÿçüìåíåíàÿ ÁÑÑÐ-à¢ñêàÿ ñûìáîë³êà, àáðàçüë³âàÿ ³ çüíåâàæàëüíàÿ äëÿ íàøàãà íàðîäó, äàå ñüâåòó ³ëæûâàå ¢ÿ¢ëåíüíå ïðà íàðîä ³ êðà³íó. Ñòâîðàíàÿ íàñóïåðàê çàêîíàì ãåðàëüäûê³ ³ ýñòýòûê³, ÿíà ïàçáà¢ëåíàÿ ¢ñÿëÿêàãà ñýíñó. Íåçäàðìà æ ïðýçûäýíòàì íà ñüìåõ óñÿìó ñüâåòó àáâåø÷àíû êîíêóðñ íà ïàòëóìà÷ýíüíå ÿãîíûõ ñûìáàëÿ¢. Ìàðíàÿ ñïðàâà, ìàðíàÿ òðàòà ñðîäêà¢.

Íàöûÿíàëüíóþ ñûìáîë³êó íåëüãà ñòâàðûöü øòó÷íà, íåìàã÷ûìà ³ äàìÿí³öü ÿå çàãàäàì. ßíà - âûÿ¢ëåíüíå äóõó íàðîäó ³ ìàñòàöêàå ¢âàñàáëåíüíå íàðîäíûõ ýñòýòû÷íûõ ³ ìàðàëüíûõ êàøòî¢íàñüöÿ¢.

Ã³ñòîðûÿ íàøàé Àé÷ûíû àñüâå÷àíàÿ ñïðàäâå÷íûì³ íàöûÿíàëüíûì³ ñûìáàëÿì³ - ãåðáàì Ïàãîíÿ ³ áåë-÷ûðâîíà-áåëûì ñüöÿãàì. Íàøà Ïàãîíÿ - àäç³í ç ñàìûõ ñòàðàæûòíûõ äçÿðæà¢íûõ ãåðáà¢ ó Ýâðîïå ³ ñüâåöå. ßãî ¢çüí³êíåíüíå ñÿãàå ¢ ãëûáîêóþ ì³íó¢ø÷ûíó íàøàãà íàðîäó. Ëåòàï³ñ çàçíà÷àå, øòî 700 ãàäî¢ òàìó, ó êàíöû Õ²²² ñò., ¸í íàáûâàå ñòàòóñ äçÿðæà¢íàãà. "Ðûöàð çáðîéíû íà êàí³" ñûìáàë³çóå àáàðîíó Áàöüêà¢ø÷ûíû, ñüâåä÷ûöü ïðà íåñïàòîëüíóþ ïðàãó íàøàãà íàðîäó äà Âîë³ ³ Íåçàëåæíàñüö³. Íà ø÷ûöå âåðøí³êà ðàçüìåø÷àíû çàëàòû øàñüö³êàíöîâû êðûæ - ñ³ìâàë ÷ûííîé âåðû Ðîäíàé Çÿìë³, ñûìáàëü ÿå íÿáåñíàé çàñòóïí³öû Áåëàðóñ³ - Ýôðàñ³íüí³ Ïîëàöêàé.

Áåëû ³ ÷ûðâîíû - ïðàäâå÷íà-ñàêðàëüíûÿ, óëþá¸íûÿ êîëåðû áåëàðóñà¢. ×ûðâîíàÿ ïàëîñà íà áÿëþòê³ì òëå ïàëîòí³ø÷à ñüöÿãó - ãýòà ñóëàäçüäçå ÷ûñüö³í³ ³ ìóæíàñüö³, çíàê àõâÿðíûõ Õðûñòîâûõ ïàêóòà¢, ñüëåä ïðàë³òàé çà Âîëþ ðûöàðñêàé êðûâ³.

Íàøûÿ ãåðá ³ ñüöÿã - âûñîê³ ¢çîð ýñòýòûê³ ³ ìàñòàöêàé äàñêàíàëàñüö³ - ÿñêðàâàå ñüâåä÷àíüíå òâîð÷àãà ãåí³þ íàðîäó.

Ïàä ãýòûì³ ñüâÿòûì³ ñûìáàëÿì³ íàøûÿ ïðîäê³ çäàáûë³ íåïàìåðíàé ñëàâû ïåðàìîã³: íà Ñ³í³õ Âîäàõ ³ ïàä Ãðóíâàëüäàì, ïàä Âîðøàé ³ íà ðàöý Âóëå, ïàä Ê³ðõãîëüìàì ³ Õîö³íàì. Ãýòûÿ ñûìáàë³ ëóíàë³ íàä ïà¢ñòàíöàì³ ßêóáà ßñ³íñêàãà, âÿë³ íà áîé çà íåçàëåæíàñüöü Áàöüêà¢ø÷ûíû êàñ³íåðà¢ Êàñòóñÿ Êàë³íî¢ñêàãà, ïàä ³ì³ ã³íóë³ æà¢íåðû ãåðà³÷íàãà Ñëóöêàãà Çáðîéíàãà ×ûíó.

Óñüâåäàìëÿþ÷û íàäçâû÷àéíóþ âàæíàñüöü íàöûÿíàëüíûõ ã³ñòàðû÷íûõ ñûìáàëÿ¢ äëÿ çàõàâàíüíÿ ³ ¢ìàöàâàíüíÿ íåçàëåæíàñüö³ äçÿðæàâû, ðàçüâ³öüöÿ ñàìàñüâÿäîìàñüö³ íàöû³, äëÿ ã³ñòàðû÷íàé áóäó÷ûí³ íàðîäó, ìû, ïðàäñòà¢í³ê³ ïàòðûÿòû÷íàé ãðàìàäçêàñüö³ Áåëàðóñ³, àá'ÿäíî¢âàåìñÿ ¢ Ãðàìàäçê³ êàì³òýò àáàðîíû áåëàðóñêàé íàöûÿíàëüíàé ã³ñòàðû÷íàé ñûìáîë³ê³.

Êàì³òýò ñòàâ³öü ìýòû:

- öûâ³ë³çàâàíûì³, íå ñóïÿðý÷íûì³ çàêîíàì êðà³íû ñðîäêàì³, äàñÿãíóöü àäíà¢ëåíüíÿ ¢ ÿêàñüö³ äçÿðæà¢íûõ íàöûÿíàëüíûõ ã³ñòàðû÷íûõ ñûìáàëÿ¢: ãåðáó Ïàãîíÿ ³ áåë-÷ûðâîíà-áåëàãà ñüöÿãó;
- çàáÿñüïå÷âàöü ïàñòàÿííóþ ïðûñóòíàñüöü íàöûÿíàëüíûõ ã³ñòàðû÷íûõ ñûìáàëÿ¢ ó æûöüö³ êðà³íû ³ íàðîäó;
- ïðàïàãàíäàâàöü íàöûÿíàëüíûÿ ã³ñòàðû÷íûÿ ñûìáàë³, àæûöüöÿ¢ëÿþ÷û àñüâåòí³öêóþ, äàñüëåä÷óþ, âûñòàâà÷íóþ, âûäàâåöêóþ äû ³íøóþ äçåéíàñüöü.

Êàì³òýò àáâÿø÷àå 1996 ãîä ó Áåëàðóñ³ ãîäàì ãåðáó Ïàãîíÿ ³ ïðàïàíóå ¢ñ³ì ïàòðûÿòû÷íà-äýìàêðàòû÷íûì ñ³ëàì, ãðàìàäçê³ì ³ ïàë³òû÷íûì àðãàí³çàöûÿì êðà³íû ïðàâåñüö³ ¢ ãýòûì ãîäçå ñüâÿòêàâàíüíå 700-õ óãîäêà¢ ÿãî äçÿðæà¢íàñüö³.

Êàì³òýò çüâÿðòàåööà äà äýïóòàòà¢ Âÿðõî¢íàãà Ñàâåòó ç çàêë³êàì íå çàöüâÿðäæàöü âûí³êà¢ ãàíåáíàãà òðàâåíüñêàãà ðýôýðýíäóìó, ñòâàðûöü ïàðëàìåíöêóþ êàì³ñ³þ ïà ðàçãëÿäçå àäïàâåäíàñüö³ ñôàðìóëÿâàíûõ ïûòàíüíÿ¢ ðýôýðýíäóìó Êàíñòûòóöû³ ³ çàêîíàì Áåëàðóñ³, ðàñüñüëåäàâàíüíÿ ïàðóøýíüíÿ¢ çàêàíàäà¢ñòâà ïðû ïðàâÿäçåíüí³ ðýôýðýíäóìó.

Êàì³òýò çàêë³êàå ¢ñ³õ, êàìó äàðàã³ÿ íåçàëåæíàñüöü Àé÷ûíû ³ ÿå ã³ñòàðû÷íûÿ ñûìáàë³, äàëó÷ûööà äà Êàì³òýòó äçåëÿ äàñÿãíåíüíÿ ÿãîíûõ ìýòà¢.

Ìû ïåðàêàíàíûÿ, øòî íàøàÿ Áàöüêà¢ø÷ûíà ïåðàìîæà ¢ñå íÿãîäû ³ ïà¢ñòàíå íåçàëåæíàé, äýìàêðàòû÷íàé, êâ³òíåþ÷àé êðà³íàé ç âîëüíûì, ãîäíûì, ïðàöàâ³òûì, çàìîæíûì íàðîäàì!

Æûâå Áåëàðóñü!

Æûâóöü ÿå ñïðàäâå÷íûÿ ñûìáàë³ - ãåðá Ïàãîíÿ ³ áåë-÷ûðâîíà-áåëû ñüöÿã!

(Ïðàâàï³ñ çàõàâàíû.)

Çàÿâà áûëà ïàäï³ñàíà íàéáîëüø â³äíûì³ äçåÿ÷àì³ áåëàðóñêàãà ãðàìàäñòâà, ñÿðîä ÿê³õ ßíêà Áðûëü, Âàñ³ëü Áûêà¢, Í³ë Ã³ëåâ³÷, Ðûãîð Áàðàäóë³í, Àëåã Òðóñà¢, Ãåíàäçü Áóðà¢ê³í, Ðàäç³ì Ãàðýöê³ ³ ìíîã³ÿ ³íøûÿ.

Íàæàëü, ëåïøûõ ëþäçåé êðà³íû í³õòî íå ïà÷ó¢ òàäû, ÿê í³õòî íå ÷óå ³ öÿïåð.

Àëå ñïðàâà âÿðòàííÿ íàöûÿíàëüíàé ñ³ìâîë³ê³ ¢æî ðóõàåööà ïà ñï³ðàë³ ã³ñòîðû³, ³, ïà¢ñ³ì â³äàöü, ðóõàåööà ¢ íàø áîê.

26 ìàÿ 95 ã.
¹ 20-5/36

Ïåðøàìó íàìåñí³êó Ãåíåðàëüíàãà ïðàêóðîðà Áåëàðóñ³ ñï. Êàíäðàöüåâó Ó. Ê.

Øàíîóíû Óëàäç³ì³ð Êàíäðàöüåâ³÷!

ß äîáðà ðàçóìåþ, øòî çàðàç áåëàðóñêàÿ ïðàêóðàòóðà (àñàáë³âà ïàñëÿ "äîáðààõâîòíàé" àäñòà¢ê³ ñï. Øàëàäîíàâà) ïåðàæûâàå, äàðý÷û, ÿê ³ ¢ñÿ íàøà äçÿðæàâà, íå çóñ³ì äîáðû ÷àñ. Òûì íå ìåíø, âåäàþ÷û Âàø âûñîê³ ïðàôåñ³ÿíàë³çì, ÿ çâÿðòàþñÿ äà Âàñ, áî ìåíàâ³òà çàðàç àä êîæíàãà ç íàñ çàëåæûöü, ö³ áóäçå ¢ íàñ ó ðýøöå ðýøò ïðàâàâàÿ äçÿðæàâà ö³ äûêòàòóðà àäíîé àñîáû.

Ñïðàâà ³äçå àá çíÿâàçå íàøàé äçÿðæà¢íàé ñ³ìâîë³ê³, ÿêàÿ áûëà ¢ñòàëÿâàíà ¢ àäïàâåäíàñö³ ç çàêîíàì³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü àä 19 âåðàñíÿ 1991 ãîäà, ÿê³ÿ í³õòî íå àäìÿíÿ¢ íà ñ¸ííÿøí³ äçåíü.

Çìàãàííå ç äçÿðæà¢íàé ñ³ìâîë³êàé ïà÷àëîñÿ ÿø÷ý ïàä ÷àñ ïðàâÿäçåííÿ àã³òàöû³ çà ðýôåðýíäóì. Ïðûâÿäó òîëüê³ íåêàëüê³ ïðûêëàäà¢. Ãýòà ñóìíàâÿäîìû ô³ëüì ñï. Àçàðîíêà ³ àíàí³ìíàÿ ë³ñòî¢êà, ðàçäðóêàâàíàÿ øìàòòûñÿ÷íûì òûðàæîì ³ ðàçâåøàíàÿ íà âûáàð÷ûõ ¢÷àñòêàõ, ó ÿêîé äçÿðæà¢íàÿ ñ³ìâîë³êà Áåëàðóñ³ íàçûâàëàñÿ "ïîçîðíîé" (ãë. äàäàòàê). Ïðû÷ûì, ó Â³öåáñêàé âîáëàñö³ ãýòà ë³ñòî¢êà íà âûáàð÷ûõ ó÷àñòêàõ ðàçäàâàëàñÿ ëþäçÿì ³ ¢ äçåíü ãàëàñàâàííÿ. Äàðý÷û, ãýòûÿ ôàêòû çíàéøë³ àäëþñòðàâàííå ¢ çàÿâå äçÿðæà¢íàãà äýïàðòàìåíòà ÇØÀ (ãë. äàäàòàê).

Òûì íå ìåíø, àáîëüøàñöü æûõàðî¢ Áåëàðóñ³ àäìîâ³ëàñÿ àä çìåíû ñïðàäâå÷íûõ íàöûÿíàëüíûõ ñ³ìâàëà¢ áåëàðóñêàãà íàðîäà ³ ïàä ÷àñ ðýôåðýíäóìó çà ñ³ìâîë³êó, ðàñïðàöàâàíóþ Ïðýç³äýíòàì ³ ÿãî ïàïëå÷í³êàì³, ïðàãàëàñàâàëà òîëüê³ 3 622 851 ÷àëàâåê, øòî ñêëàäàå ìåíø ïàëîâû ¢ñ³õ âûáàðø÷ûêà¢ íàøàé êðà³íû, øòî áûë³ ¢íåñåíû ¢ ñï³ñû äëÿ ãàëàñàâàííÿ.

Òàê³ì ÷ûíàì, ó àäïàâåäíàñö³ ç àðòûêóëàì 146 Êàíñòûòóöû³ äçåéí³÷àþöü çàêîíû Áåëàðóñ³, à íå íåéê³ÿ àíàí³ìíûÿ ðàñïàðàäæýíí³ Àäì³í³ñòðàöû³ Ïðýç³äýíòà àá çìåíå äçÿðæà¢íàé ñ³ìâîë³ê³, ÿê³ÿ áûë³ çðîáëåíû ÿø÷ý äà àô³öûéíàãà àá'ÿ¢ëåííÿ âûí³êà¢ ðýôåðýíäóìó.

Àñàáë³âóþ ¢âàãó æóðíàë³ñòû çâÿðíóë³ íà àíòûçàêîííóþ äçåéíàñöü ²âàíà Ö³öÿíêîâà, ÿê³ ïàäðà¢ íà øìàòê³ äçÿðæà¢íû ñöÿã.

Ïðàøó Âàñ ðàçãëåäçåöü ãýòû àêò âàíäàë³çìó íà ïàñÿäæýíí³ êàëåã³³ Ðýñïóáë³êàíñêàé ïðàêóðàòóðû Áåëàðóñ³ ³ ñïàäçÿþñÿ, øòî íà áóäûíêó Ïðàêóðàòóðû äçÿðæà¢íû ãåðá íàøàé êðà³íû áóäçå çíàõîäç³ööà äà òàãî ÷àñó, ïàêóëü äçåéí³÷àå àäïàâåäíû Çàêîí Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.

Äàäàòàê: íà ñòàð.

Ç ïàâàãàé
Íàìåñí³ê ñòàðøûí³ Êàì³ñ³³,
ñòàðøûíÿ Êàì³ñ³³ ïà çàáåñïÿ÷ýííþ
àäç³íàé ïàë³òûê³ âûêàðûñòàííÿ
äçÿðæà¢íûõ ñ³ìâàëà¢ Ðýñïóáë³ê³
Áåëàðóñü ïðû Ïðýç³äûóìå Âÿðõî¢íàãà
Ñàâåòà Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü À.À. Òðóñà¢.

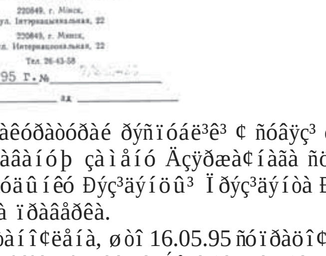
ПРАКУРАТУРА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
ПРОКУРАТУРА
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
220049, г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 22
220049, г. Минск, ул. Интернациональная, 22
Тел. 26-43-58
22.06.95 г. №
На № ад

Ïðàêóðàòóðàé ðýñïóáë³ê³ ¢ ñóâÿç³ ç Âàøàé çàÿâàé ïðà íåàáãðóíòàâàíóþ çàìåíó Äçÿðæà¢íàãà ñöÿãà íà ñöÿã íîâàãà ¢çîðó íà áóäûíêó Ðýç³äýíöû³ Ïðýç³äýíòà Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü ïðàâåäçåíà ïðàâåðêà.

Óñòàíî¢ëåíà, øòî 16.05.95 ñóïðàöî¢í³ê³ Ê³ðàâàííÿ ñïðàâàì³ Ïðýç³äýíòà Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü ó ïðûñóòíàñö³ íà÷àëüí³êà Ö³öÿíêîâà ².²., ó àáàâÿçê³ ÿê³õ óâàõîäç³öü çàáåñïÿ÷ýííå íàðìàëüíàé ýêñïëóàòàöû³ áóäûíêà Ðýç³äýíöû³ Ïðýç³äýíòà, ó ò.ë. ³ çàìåíà çíîøàíûõ ïàëîòíà¢ íà íîâûÿ, çíÿë³ ç ôëàãøòîêà ïðûéøî¢øàå ¢ íåïðûäàòíû ñòàí äëÿ äàëåéøàãà âûêàðûñòàííÿ ¢ ÿêàñö³ ñöÿãà ïàëàòíî. ßíî áûëî ¢òûë³çàâàíà íà äàõó áóäûíêà øëÿõàì ïàðûâó íà ëàïê³ íà ïàäñòàâå äçåéíàãà ïàëàæýííÿ ïà áóõãàëòàðñê³ì óë³êó ìàëàêàøòî¢íûõ ³ õóòêàçíîøâàëüíûõ ïðàäìåòà¢ àä 18.10.79. Çàìåñò çíÿòàãà áû¢ ïàäíÿòû ñöÿã íîâàé ñ³ìâîë³ê³ ç óë³êàì âûí³êà¢ ïðàéøî¢øàãà íàïÿðýäàäí³ ðýôåðýíäóìó.

Ïðààíàë³çàâà¢øû ñàáðàíûÿ ìàòýðûÿëû ïðàâåðê³, ïðàêóðàòóðà ïðûéøëà äà âûñíîâû, øòî ¢ ïðàöà¢í³êî¢ Ê³ðàâàííÿ ñïðàâàì³ íå ìåëàñÿ íàìåðó íà çãàëå íàä äçÿðæà¢íûì ñöÿãàì, ó ñóâÿç³ ç ÷ûì àäñóòí³÷àå ñêëàä çëà÷ûíñòâà, ïðàäóãëåäæàíû ñò.1862 ÓÊ ÐÁ - çãàëå íàä äçÿðæà¢íûì³ ñ³ìâàëàì³.

Ó òîé æà ÷àñ ñöÿã íîâàé ñ³ìâîë³ê³ áû¢ ïàäíÿòû íàä Ðýç³äýíöûÿé Ïðýç³äýíòà Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü çà¢÷àñíà, äà ¢ñòóïëåííÿ ¢ çàêîííóþ ñ³ëó âûí³êà¢ ðýôåðýíäóìó, ÷ûì ïàðóøàíà ïàòðàáàâàííå àðò. 38 Çàêîíà "Àá ðýôåðýíäóìå ¢ Ðýñïóáë³öû Áåëàðóñü". Àêðàìÿ òàãî, ïàðóøàíû áû¢ ïàðàäàê óòûë³çàöû³ ïðûéøî¢øàãà ¢ íåïðûäàòíàñöü ïàëàòíà. Àäíàê ãýòûÿ ïàðóøýíí³ íå ñòâàðàþöü ñêëàäó êðûì³íàëüíàãà çëà÷ûíñòâà. Ó äà÷ûíåíí³ ñóïðàöî¢í³êà¢ Ê³ðàâàííÿ ñïðàâàì³ ïðàãëÿäàåööà ñêëàä äûñöûïë³íàðíàé ïðàâ³íû.

Ïðà âûí³ê³ ïðàâåðê³ ïà³íôàðìàâàíû Ïðýç³äýíò Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü Ëóêàøýíêà À.Ã.

Íàìåñí³ê íà÷àëüí³êà
ê³ðàâàííÿ àãóëüíàãà íàãëÿäó Ã.À. Øîñòàê.

(Ïåðàêëàä ç ðóñêàé.)

Íàâ³íû Ãåðìàí³³

Ó Áåðë³íå àíòûôàøûñòû äàìàãë³ñÿ, êàá íåàíàöûñòû àäìîâ³ë³ñÿ àä øýñöÿ

Íåàíàöûñòû àäìîâ³ë³ñÿ ¢ ñóáîòó, 18 æí³¢íÿ, àä çàïëàíàâàíàãà ìàðøó ¢ àäì³í³ñòðàöûéíàé àêðóãå Áåðë³íà - Øïàíäà¢ - ó ïàìÿöü ïðà ïàïëå÷í³êà Àäîëüôà Ã³òëåðà, Ðóäîëüôà Ãåñà. Ïðà ãýòà ïàâåäàì³ëà íÿìåöêàå âûäàííå Spiegel Online ñà ñïàñûëêàé íà ïàë³öûþ.

Ïðû÷ûíàé ïàñëóæûëà ïðàâÿäçåííå àíòûôàøûñòàì³ øìàòë³êàé àêöû³ ¢ òûì æà ðà¸íå. Ïàâîäëå äàäçåíûõ àðãàí³çàòàðà¢ ìåðàïðûåìñòâà, "Áåðë³íñêàãà ñàþçà ñóïðàöü ïðàâûõ", êàëÿ äçâþõ òûñÿ÷ ÷àëàâåê ñàáðàë³ñÿ òàì íà "ñâÿòà ¢ ïàäòðûìêó äýìàêðàòû³".

Ìíîã³ÿ ïðûíåñë³ ç ñàáîé ïàâåòðàíûÿ áàëîí³ê³ ç íàäï³ñàì³: "Íàöûñòàì - íÿìà ìåñöà". Ïåíñ³ÿíåðû âûéøë³ ç òðàíñïàðàíòàì³: "Áàáóë³ - ñóïðàöü ïðàâûõ", "Ó Øïàíäà¢ íàöûñòà¢ íå áóäçå".

Ïàñëÿ àäìåíû ìàðøó ¢ Øïàíäà¢ íåàíàöûñòû ïàâåäàì³ë³, øòî äàëó÷àööà äà ñâà³õ ïðûõ³ëüí³êà¢ ó ³íøûì áåðë³íñê³ì ðà¸íå - Ôðûäðûõñõàéíå, íà ¢ñõîäçå íÿìåöêàé ñòàë³öû. Òàì ïðàâûÿ ýêñòðýì³ñòû àíàíñàâàë³ ÿø÷ý àäíó àêöûþ ç íàãîäû 31-é ãàäàâ³íû ñìåðö³ Ðóäîëüôà Ãåñà. Çàÿ¢êà íà ÿå ïðàâÿäçåííå áûëà ñêëàäçåíà òàê³ì ÷ûíàì, øòî ¢ íÿìåöê³õ óëàäà¢ íå çíàéøëîñÿ çàêîííûõ ïàäñòà¢ äëÿ ÿå çàáàðîíû.

Ðóäîëüô Ãåñ áû¢ áë³æýéøûì ïàïëå÷í³êàì Àäîëüôà Ã³òëåðà, íàìåñí³êàì ôþðýðà ¢ ïàðòû³, ðýéõñì³í³ñòðàì áåç ïàðòôýëÿ. ¨í áû¢ àñóäæàíû íà ïàæûööÿ¸âàå çíÿâîëåííå Íþðíáåðãñê³ì òðûáóíàëàì. Ñêîí÷û¢ æûöö¸ ñàìàãóáñòâàì 17 æí³¢íÿ 1987 ãîäà ¢ òóðìå äëÿ âàåííûõ çëà÷ûíöà¢ ó Øïàíäà¢, äçå ¸í áû¢ òàäû àäç³íûì çíÿâîëåíûì. Êàá òóðìà íå ñòàëà àá'åêòàì êóëüòó íåàíàöûñòà¢, ÿå çíåñë³ ¢ òûì æà 1987 ãîäçå.

Spiegel Online.

Ïðýçåíòàöûÿ ¢ Ë³äçå

23 æí³¢íÿ ¢ 18.00 ó ë³äñêàé ***Ga11ery (Ãàëåðý³ 11)*** *ïà àäðàñå: Ì³öêåâ³÷à, 31 (Äîì ïàëÿ¢í³÷ûõ ³ ðûáàêî¢) ïðîéäçå ïðýçåíòàöûÿ êí³ã ñÿáðî¢ Ñàþçà áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢* ***Ëåàí³äà Ëà¢ðýøà*** *“Ãåíåðàë, ÿê³ äàéøî¢ äà Áåëàðóñ³” ³* ***Ñòàí³ñëàâà Ñóäí³êà*** *“Ï³ë³ãðûìêà äàäîìó”.*

Ïðýçåíòàöûÿ ïðàâîäç³ööà ¢ ðàìêàõ Ãîäà ìàëîé ðàäç³ìû.

Çàïðàøàåì íàâåäàöü íîâóþ àðò-ïðàñòîðó Ë³äû, ïàçíà¸ì³ööà ç ÿå ãàñö³ííûì³ ãàñïàäàðàì³.

Óâàõîä âîëüíû.

Äà 695-ãîäàçÿ Ë³äû

Ã³ñòîðûÿ ãîðàäà ¢ äàñëåäà÷ûõ ïðàöàõ, ãàçåòàõ ³ íå òîëüê³

Äà 695-ãàäîâàãà þá³ëåþ ãîðàäà Ë³äû ïðûìåðêàâàíà âûñòà¢êà "Ó ã³ñòîðûþ ñëîâà ë³äñêàãà", ÿêàÿ àäêðûëàñÿ äíÿì³ ¢ ë³òàðàòóðíûì àääçåëå ã³ñòàðû÷íà-ìàñòàöêàãà ìóçåÿ (äîì³êó Òà¢ëàÿ). Ïåðøûì³ íàâåäâàëüí³êàì³ íîâàé âûñòà¢ê³ ñòàë³ ñÿáðû ë³òàðàòóðíàãà àá'ÿäíàííÿ "Ñóêâåööå" ïðû ðýäàêöû³ "Ë³äñêàé ãàçåòû" (àäêðûöö¸ âûñòà¢ê³ àäáûëîñÿ ¢ ðàìêàõ ÷àðãîâàãà ïàñÿäæýííÿ ë³òàá'ÿäíàííÿ). Àñíîâó ýêñïàç³öû³ âûñòà¢ê³ ñêëàë³ àðûã³íàëû ³ êîï³³ äàñëåä÷ûõ ïðàö ã³ñòîðûêà¢ ³ êðàÿçíà¢öà¢ ì³íóëàãà ³ ñó÷àñíàñö³, ÿê³ÿ äàòû÷àööà ãîðàäà-þá³ëÿðà - Ë³äû.

Íà áà÷íûì ìåñöû ¢ ýêñïàç³öû³ çìåø÷àíû ïàðòðýò Òýàäîðà Íàðáóòà - àäíàãî ç áóéíåéøûõ àé÷ûííûõ ã³ñòîðûêà¢ XIX ñòàãîääçÿ, ÿê³ äàñëåäàâà¢ ó òûì ë³êó ³ ñâàþ ðîäíóþ Ë³ä÷ûíó, ÿå ñòàðàæûòíû çàìàê. Àõâîòíûÿ ìîãóöü àçíà¸ì³ööà ç òâîðàì³ ßíà Äëóãàøà, Ìàöåÿ Ñòðûéêî¢ñêàãà, ó ÿê³õ ã³ñòîðûÿ Ë³äû äàñëåäàâàëàñÿ ç ÷àñî¢ ÿå çàñíàâàëüí³êà - âÿë³êàãà êíÿçÿ ë³òî¢ñêàãà Ãåäûì³íà.

Êîï³³ ãàçåòû "Ziemia Lidzka" - ñâàéãî ðîäó ëåòàï³ñ Ë³äû 20-30-õ ãàäî¢ ì³íóëàãà ñòàãîääçÿ. Òóò æà ç ì³ø÷àíû ïàðòðýòû ñÿáðî¢ ðýäêàëåã³³ òîé ïîëüñêàìî¢íàé ãàçåòû, íàï³ñàíûÿ ë³äñê³ì ñêóëüïòàðàì Âàäç³ìàì Âåðàáå'¸âûì. Øìàò ðàñêàæóöü àá Ë³äçå "ïîëüñêàãà ÷àñó" ³ ¢ñïàì³íû Åæû Ïóòðàìåíòà, ÿê³ ¢ ñâîé ÷àñ âó÷û¢ñÿ ¢ ë³äñêàé ã³ìíàç³³ ³ìÿ Êàðàëÿ Õàäêåâ³÷à.

Óâàãóëå, íà âûñòà¢öû ïðààñòàâëåíû êîï³³ àðûã³íàëû ìíîã³õ ãàçåò, ÿê³ÿ ¢ ðîçíûÿ ÷àñû âûõîäç³ë³ ¢ Ë³äçå, ó òûì ë³êó êîï³ÿ àäíàãî ç ïåðøûõ íóìàðî¢ ãàçåòû "Óïåðàä" (ïàïÿðýäí³öû "Ë³äñêàé ãàçåòû"). Çíàéøëîñÿ òóò ³ ìåñöà äëÿ ã³ñòàðû÷íà-ë³òàðàòóðíàãà ÷àñîï³ñà "Ë³äñê³ ëåòàï³ñåö", ÿê³ âûõîäç³öü óæî áîëüø çà äâàööàöü ãàäî¢.

Íàâåäâàëüí³ê³ âûñòà¢ê³ òàêñàìà ìàþöü ìàã÷ûìàñöü àçíà¸ì³ööà ç ïðàöàì³ ñó÷àñíûõ ã³ñòîðûêà¢ ³ êðàÿçíà¢öà¢ Ë³ä÷ûíû: Âàëåðûÿ Ñë³¢ê³íà, Ñòàí³ñëàâà Ñóäí³êà, Àíàòîëÿ Êóëÿøà, Ì³êàëàÿ Äç³êåâ³÷à, Ëåàí³äà Ëà¢ðýøà ³ ³íøûõ.

¨ñöü ó ýêñïàç³öû³ ³ àñîáíûÿ ïðàäìåòû: äðóêàðñêàÿ ¢ñòàíî¢êà, äðóêàðñêàÿ ìàøûíêà, òýëåôîí (ðàçàì ñà ñòàðûì³ òýëåôîííûì³ äàâåäí³êàì³), ðàäû¸ïðû¸ìí³ê, òýëåâ³çàð 50-õ ãàäî¢ ³ ã.ä.

- Âûñòà¢êà "Ó ã³ñòîðûþ ñëîâà ë³äñêàãà" áóäçå ö³êàâàé äëÿ êîæíàãà, õòî íåàáûÿêàâû äà ã³ñòîðû³ Ë³äû, - ãàâîðûöü íàïðûêàíöû ýêñêóðñ³³ íàâóêîâû ñóïðàöî¢í³ê ìóçåÿ Àëåñü Õ³òðóí. - Çàïðàøàåì íàâåäâàöü ÿå ³, äçÿêóþ÷û êîï³ÿì ³ àðûã³íàëàì äàñëåäà÷ûõ ïðàö, ãàçåò, ÷àñîï³ñà¢, ïàãàðòàöü ñòàðîíê³ ã³ñòîðû³ íàøàãà ãîðàäà.

Àëÿêñàíäð ÌÀÖÓËÅÂ²×.

Íÿñâ³æñêàÿ ðà¸ííàÿ àðãàí³çàöûÿ ÒÁÌ âûêàçâàå ø÷ûðàå ñïà÷óâàííå ñÿáðó Ãàðàäçåéñêàé ñóïîëê³ Ëåàí³äó Êà÷àíîâ³÷ó ç âûïàäêó âÿë³êàé ñòðàòû -- ñìåðö³ áàöüê³.

Ó í³êàëüíû "Êàëÿíäàð Ñëîí³ìø÷ûíû"

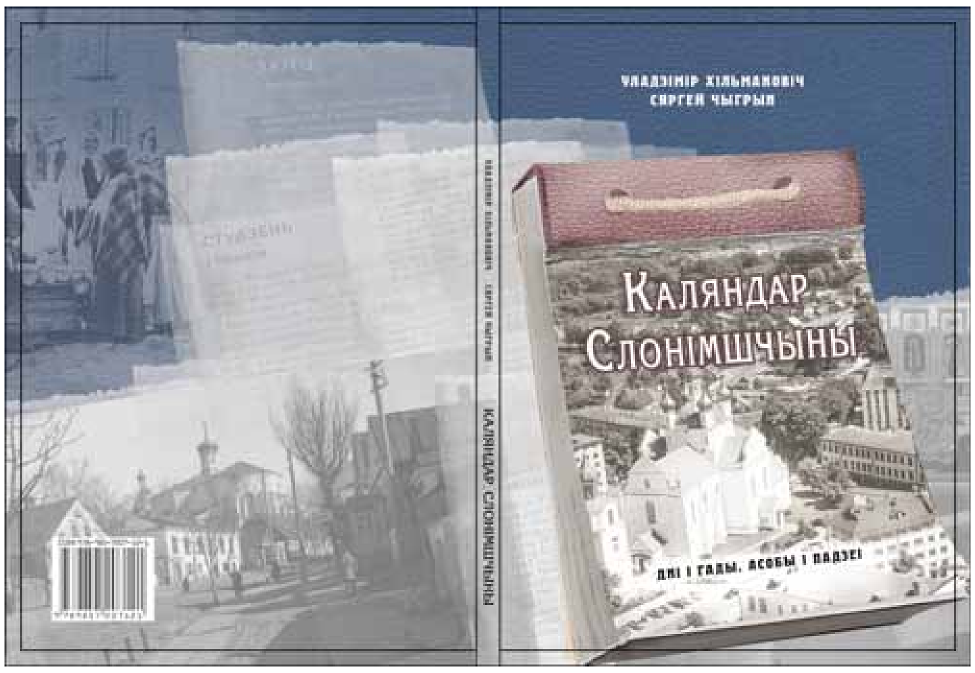

Ó ìåíñê³ì âûäàâåöòâå "Êí³ãàçáîð" ñâåò ïàáà÷ûëà ¢í³êàëüíàÿ ïðàöà Óëàäç³ì³ðà Õ³ëüìàíîâ³÷à ç Ãàðîäí³ ³ Ñÿðãåÿ ×ûãðûíà ñà Ñëîí³ìà "Êàëÿíäàð Ñëîí³ìø÷ûíû". Íà ïðàöÿãó ìíîã³õ ãàäî¢ à¢òàðû "Êàëåíäàðà Ñëîí³ìø÷ûíû" çàíàòî¢âàë³ ñëàâóòûÿ ³ òðàã³÷íûÿ ïàäçå³ ³ ç'ÿâû ñëîí³ìñêàé çÿìë³, äí³ íàðàäæýííÿ ³ ñìåðö³ çíàêàì³òûõ ³ âÿäîìûõ ñëîí³ìöà¢, à òàêñàìà òûõ àñîáà¢, ÿê³ÿ ïý¢íû ÷àñ òóò æûë³, âó÷ûë³ñÿ ö³ ïðàöàâàë³. Ãàëî¢íûì êðûòýðûÿì äàáîðó àñîáà¢ ñëóæûëà ïðûíàëåæíàñöü äà áåëàðóñêàãà ðóõó ¢ ðîçíûõ ÿãî ïðàÿ¢ëåííÿõ (óäçåë ó íàöûÿíàëüíà-âûçâîëüíûõ ïà¢ñòàííÿõ, ïàë³òû÷íûõ ðóõàõ, ãðàìàäñê³õ, ðýë³ã³éíûõ, êóëüòóðíûõ àðãàí³çàöûÿõ, à òàêñàìà àñâåòí³öêàÿ, äóøïàñòûðñêàÿ, íàâóêîâàÿ, ï³ñüìåíí³öêàÿ, ïóáë³öûñòû÷íàÿ, ñïàðòû¢íàÿ äçåéíàñöü ³ ã.ä.). Ïàäàäçåíû ¢ êàëåíäàðû ³ äàêðûöö³ íåêàòîðûõ ìóçåÿ¢, íàâó÷àëüíûõ óñòàíî¢, ãðàìàñêà-êóëüòóðíûõ ³ ïàë³òû÷íûõ âûäàííÿ¢, ïðàäïðûåìñòâà¢ êàëåêòûâà¢, à òàêñàìà íàéáîëüø ìàñàâûÿ ì³òûíã³ ³ äýìàíñòðàöû³, ÿê³ÿ àäáûâàë³ñÿ íà Ñëîí³ìø÷ûíå. Àäíà ç íàéâàæíåéøûõ çàäà÷ êàëåíäàðà - ãýòà àäëþñòðàâàöü ³ ïàêàçàöü àñíî¢íûÿ êàíêðýòíûÿ ïàäçå³ ³ ãàäû æûööÿ, à òàêñàìà äçåíü ³ ìåñöà íàðàäæýííÿ ³ ñìåðö³ âÿë³ê³õ ³ âÿäîìûõ àñîáà¢ Ñëîí³ìø÷ûíû. Äàòû ¢ñå ïàäàþööà ïàâîäëå íîâàãà (ãðûãàðûÿíñêàãà) ñòûëþ. Ïàäîáíûì êàëåíäàðîì ñ¸ííÿ íå ìîæà ïàõâàë³ööà í³ àäç³í ðàéöýíòð. Òàìó äîáðà áûëî á, êàá ó êîæíûì ðà¸íå Áåëàðóñ³ âûéøë³ ïàäîáíûÿ êàëåíäàðû, ³ êàá ³õ æûõàðû ïàìÿòàë³ ³ ¢øàíî¢âàë³ çíàêàì³òûõ ëþäçåé ³ àäçíà÷àë³ âàæíûÿ äàòû ³ þá³ëå³. "Êàëÿíäàð Ñëîí³ìø÷ûíû" Óëàäç³ì³ðà Õ³ëüìàíîâ³÷à ³ Ñÿðãåÿ ×ûãðûíà àäðàñàâàíû ïåðø çà ¢ñ¸ òûì, õòî ö³êàâ³ööà ã³ñòîðûÿé ñâà¸é ìàëåíüêàé ðàäç³ìû, à òàêñàìà ¢ñ³ì çàö³êà¢ëåíûì íàøàé àãóëüíàé ã³ñòîðûÿé - á³ÿëîãðàôàì, íàñòà¢í³êàì, âó÷íÿì, íàâóêî¢öàì, ã³ñòîðûêàì, êðàÿçíà¢öàì, ñÿáðàì ãðàìàäñê³õ àðãàí³çàöûé ³ ñóïðàöî¢í³êàì ðàéâûêàíêàìà¢.

Áåëàðóñêàå Ðàäû¸ Ðàöûÿ, ã. Ñëîí³ì.

Ã³ñòàðû÷íû "Ëåêòîðûé #999" ïðà ñÿðýäíÿâå÷íàå Áåðàñöå

Ó äâîðûêó ñÿäç³áû àãåíöòâà ðýã³ÿíàëüíàãà ðàçâ³ööÿ "Äçåäç³÷" ñëóõàë³ ëåêöû³ ³ äûñêóòàâàë³ íà òýìó ñòàðîãà ãîðàäà.

Ìåðàïðûåìñòâà ïàä íàçâàé "Ëåêòîðûé #999" áûëî ïðûìåðêàâàíà äà ãàäàâ³íû íàäàííÿ Áåðàñöþ Ìàãäýáóðñêàãà ïðàâà 15 æí³¢íÿ 1390 ãîäà. Êàæà ïðàäñòà¢í³öà àðãàí³çàòàðû³ Àëåíà Êàõîâ³÷:

- Ãýòà ïàòðýáíà ðàá³öü äëÿ òàãî, êàá ïààäíÿöü òýìó áåðàñöåéñêàé ã³ñòîðû³. Õóòêà 1000-ãîääçå, à ïðà ãýòóþ ã³ñòîðûþ àìàëü øòî íå êàæóöü, ìàêñ³ìóì ïðà Äðóãóþ ñóñâåòíóþ âàéíó, à ïðà ¢ñ¸ òîå, øòî áûëî ðàíåé - íå. Íà íàø ïîãëÿä äçåíü, êàë³ Áåðàñöå àòðûìàëà Ìàãäýáóðñêàå ïðàâà, ïàâ³ííà áûöü Äí¸ì ãîðàäà, à íå äçåíü, êàë³ ãîðàä âûçâàë³ë³ ïàä÷àñ Äðóãîé ñóñâåòíàé âàéíû. Óñ¸ ãýòà äûñêóòûéíàå ïûòàííå ³ ïàòðýáíà ãýòà ïàäûìàöü.

Ñÿðîä âûñòóïî¢öà¢ áûë³: ã³ñòîðûê Àíòîíü Äàöêåâ³÷, êðàÿçíà¢öà ³ êàëåêöûÿíåð ²âàí ×àé÷ûö, ìàñòàöòâàçíà¢öà ³ àðõ³òýêòàð ²ðûíà Ëà¢ðî¢ñêàÿ äû ³íøûÿ. Íà ñóñòðý÷û òàêñàìà ïðûñóòí³÷à¢ ³ ïðàäñòà¢í³ê ãàçåòû "Íàøà Í³âà" Àíäðýé Äûíüêî ç íîâûì ÷àñîï³ñàì "Íàøà Ã³ñòîðûÿ".

Áåëàðóñêàå Ðàäû¸ Ðàöûÿ, Áåðàñöå.

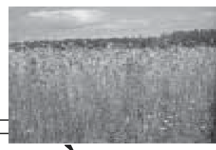

Äà 155-ãîäîçÿ ïà¢ñòàííÿ 1863 ã.

Àïàëîí³ÿ ç Äàëå¢ñê³õ Ñåðàêî¢ñêàÿ

Óñïàì³íû

(Ïðàöÿã. Ïà÷àòàê ó ïàïÿðýäí³õ íóìàðàõ.)

Ç ë³ñòà ïàñëÿ àáëîã³ Ïàðûæà âû ï³ñâàþ òîëüê³ òîå, øòî àäíîñ³ööà äà òîé àáëîã³[134].

“Ïàñëÿ ñÿäàíñêàé ïàðàçû ³ ïàñëÿ àáâÿø÷ýííÿ ðýñïóáë³ê³[135] ïàëÿê³ ñòàðàë³ñÿ ñôàðì³ðàâàöü àñîáíû áàòàëü¸í÷û àäçåë, àëå ãýòà ³ì áûëî ðàøó÷à çàáàðîíåíà[136]. Ç òîé íàãîäû ìû ìóñ³ë³ ïàðàñê³äàööà ïà ðîçíûõ áàòàëü¸íàõ. Äà äàííàãà ç òàê³õ, à ìåíàâ³òà äà íàöûÿíàëüíàé ãâàðäû³ äçåéíûõ ö³ ðóõîìûõ áàòàëü¸íà¢ ÿ çàï³ñà¢ñÿ ïàä íóìàðàì 115, øòî ìíå äàëî ìàã÷ûìàñöü áðàöü ó÷àñöü ó âûëàçêàõ ãýòûõ áàòàëü¸íà¢ ñóïðàöü àáëàæû¢øûõ ãîðàä íåìöà¢. (Íàïîãóë íàñ áåðàãë³). Òàìó ìû ïðûíåñë³ Ôðàíöû³ ìåíøóþ êàðûñöü, ÷ûì õàöåë³, çà ïðûòóëàê, ÿê³ ÿíà äàëà áàäçÿãàì.

Àáàðîííûÿ ñ³ëû áûë³ âÿë³çíûÿ ³ íà ïðàöÿãó òàêîãà êàðîòêàãà ÷àñó äîñûöü äîáðà àðãàí³çàâàíûÿ. Ïðû òàê³õ ìîöíûõ ôàòûô³êàöûéíûõ çáóäàâàííÿõ ³ ïðû òàê³ì ø÷ûðûì, ãàðà÷ûì çàïàëå çäàâàëàñÿ ¢ñ³ì, øòî àáàðîíà íàäçåéíàÿ ³ ìû áóäçåì ìåöü íàéëåïøûÿ àä òîé àáàðîíû âûí³ê³. Àäíàê ìóñ³ë³ çäàööà. Ïðû÷ûíà ãýòàãà, ÿê ìíå çäàåööà ³ íàêîëüê³ ñàì áà÷ûöü ìîã, áûë³ íåäàë¸êàñöü ³ íÿçäîëüíàñöü êàìàíäç³ðà¢. Ìîæà á ãðàìàäñêàÿ äóìêà ³ì ãýòà âûáà÷ûëà, áî íå ³õíÿÿ áûëà â³íà, øòî ÿíû àêàçàë³ñÿ íà íåàäïàâåäíûõ ïàñàäàõ. Àëå øòî íàéãîðøàå, ³õ ïàäàçðàâàë³ ¢ çëîé âîë³.

Ó òóþ õâ³ëþ, êàë³ äà âàñ ï³øó, òîé óðàä óæî íå äçåéí³÷àå. Óö¸ê ó Âÿðñàëü[137]. Íà âóë³öàõ áàðûêàäû, ñòðàëüáà, ðàññòðýëû - ïî¢íû õàîñ. Öÿæêà àäãàäàöü, ÷àãî õî÷óöü, äà ÷àãî ³ìêíóööà, àäç³í ÷àñ ìîæà ãýòà ïðàÿñí³öü. Àëå íàéñìóòíåéøûì, íàéàã³äíåéøûì ¸ñöü âûãëÿä áðàòàçàáîé÷àé âàéíû, çàáîéñòâà¢, àáâ³íàâà÷âàííÿ¢ ³ áðàòíÿé íÿíàâ³ñö³. ßê áû ÿ àõâîòíà ê³íó¢ óñ¸ ³ ¢ö¸ê àä òàãî â³äó.

Äàäàì ÿø÷ý íåêàëüê³ ñëî¢ ïðà àïîøí³ÿ ÷àñû, à äàêëàäíåé äí³ áàìáàðäç³ðî¢ê³ Ïàðûæà. Íå áûëà ÿíà òàêîþ ñòðàøíàé, ÿê ìîæà çäàâàööà. Áîìáû íå äàñÿãàë³ íàâàò äà ìàëîâû ãîðàäà, ó äðóãîé ÷àñòöû Ïàðûæà ìîæíà áûëî áûöü ñïàêîéíûì, øòî í³àäç³í ñíàðàä íå äàñòàíå, ÷àìó ñïðûÿëà ÿê ìÿñöîâàñöü, òàê ³ àäëåãëàñöü óìàöàâàííÿ¢, ÿê³ÿ áàðàí³ë³ ãîðàä.

ß æû¢, àäíàê, ó òîé ÷àñòöû, ÿêóþ íàéìàöíåé áàìáàðäàâàë³. Óïàëà ïÿöü áîìá íà ìàþ âóë³öó. Àäíà ç ³õ ñàðâàëà ñóñåäí³ äàõ; íàñòóïíûÿ ÿê íàéñïàêîéíåé ïðàëÿòàë³ íàä äàìàì³. Ïàñëÿ íåêàëüê³õ äç¸í ìû àñâî³ë³ñÿ ç áàìáàðäàâàííåì. Ãàðñîíû[138] íàâûïåðàäê³ ãàíÿë³ñÿ çà àñêîëêàì³ áîìá, çà ÿê³ÿ ïëàö³ë³ ïà íåêàëüê³ ñó[139], êàá ³ì³ àçäîá³öü áþðî, êàì³í àáî ñõàâàöü íà ïàìÿöü. Ó àïîøí³ÿ ÷àñû ìû àä÷óâàë³ âÿë³ê³ íåäàõîï õàð÷àâàííÿ, à ÿø÷ý áîëüø ïàë³âà. Çà ôóíò[140] äðî¢ ïëàö³ë³ êàëÿ òðîõ ãðîøà¢, ³ òî ëåäçüâå ìîæíà áûëî äàñòàöü ïà á³ëåòàõ ³ ¢ àäïàâåäíàé êîëüêàñö³. ²íäûê - 200 ôðàíêà¢, ôóíò ñàáà÷àãà ìÿñà - 5 ôðàíêà¢. Íå àä÷óâà¢ íàéìåíøàé çãðûçîòû ñóìëåííÿ, ñïàæûâàþ÷û ñàáàêó ö³ êàòà; ïåðàêîíâàþ÷û ñÿáå, øòî ãýòà ïðàäðàññóäê³ ³ çàáàáîíû ëþäñê³ÿ. Êàë³ áóäçåöå êàë³-íåáóäçü ó àáëîæàíûì ãîðàäçå, ïàìÿòàéöå, øòî ñàáàê³ íà ìàëûõ íàãàõ, ç êàðîòê³ì³ ïûñêàì³ íà øìàò ñìà÷íåéøûÿ çà áóëüäîãà¢ ³ ï’ÿâàê. Ñïà÷àòêó õàâà¢ñÿ, ÿäó÷û òûÿ ïðûñìàê³, ïîòûì çíàéøëîñÿ áîëüø àõâîòí³êà¢. Çàïðàøàþ÷û íà ìÿñíû ïà÷àñòóíàê, ðàá³ë³ àäç³í äðóãîìó ¢çàåìíûÿ ïàñëóã³. Öÿïåð âÿë³êàÿ ðýäêàñöü ó Ïàðûæû ñàáàêà, à ÿø÷ý áîëüøàÿ êîò.

ß ìå¢ ó òîé ÷àñ òðîõ³ ðàçìåø÷àíûõ ãðîøàé. Öÿïåðàøíÿÿ õâ³ëÿ áûëà íàéáîëüø àäïàâåäíàé äëÿ ³õ ñïàæûâàííÿ. Àääà¢ ïðûòóëê³ óñå ñâàå íàéëåïøûÿ ðý÷û ¢ çàêëàä. Òàê øòî ¢ õâ³ëþ àáëîã³ áûëî ¢ ìÿíå êàëÿ 300 ôðàíêà¢, øòî íà òûÿ ÷àñû áûëà çíà÷íàÿ ñóìà. Õàï³ëà á àäãàäöàþ íà ïà¢òàðà ³íäûêà! Æûöö¸ ëàãîäíàå, æà¢íåðñêàå, çëó÷àíàå ç íàäçåÿé, àæûâ³ëà ìÿíå. Àä÷óâàþ ñÿáå çäàðàâåéøûì”.

Êàìóíà, ïàãðàæàþ÷û ñìåðöþ, ïðûìóøàëà ïàëÿêà¢, ÿê³ÿ íàðàäç³ë³ñÿ ¢ Ôðàíöû³, óñòóïàöü ó ÿå øýðàã. Ì³öêåâ³÷ Óëàäç³ñëà¢, õî÷ó÷û ïàçáåãíóöü òàãî ïðûìóñó, âûåõà¢ ó Áðóñåëü, àááàâÿçà¢øû Êàíñòàíöûíà àïåêàâàööà ê³íäàðíÿé ³ ÷ûòàëüíÿé, ïåðàêàçà¢øû, øòî Êàíñòàíöûíó, ÿê íÿìà¢íà ïðûáûëàìó, ç áîêó êàìóíû íå ïàãðàæàå íÿÿêàÿ íåáÿñïåêà.

Êàíñòàíöûí ïðàç óâåñü ÷àñ àáëîã³ Ïàðûæà ñëóæû¢ ó áàòàëü¸íå íàöûÿíàëüíàé ãâàðäû³ ïàä íóìàðàì 115. Áû¢ ï³ëüíûì ³ ñóìëåííûì ó âûêàíàíí³ ñâà³õ ñëóæáîâûõ àáàâÿçêà¢; ó âûëàçêàõ íà àáëîæí³êà¢ - àäâàæíû ³ ðàøó÷û. Ãåíåðàë Òðîõó ïðûñëà¢ ãýòàìó áàòàëü¸íó íåêàëüê³ âàéñêîâûõ ìåäàë¸¢, ïàê³äàþ÷û ãâàðäçåéöàì âûáàð íàéáîëüø çàñëóæàíûõ. Áàòàëü¸í ïðûçíà¢, øòî òàÿ ¢çíàãàðîäà ïàâ³ííà äàñòàööà ïàëÿêàì, ÿê³ÿ íàéñóìëåííåé øûì ÷àëàâåêàì ñëóæáû. Óðó÷ûë³ Êàíñòàíöûíó, òîé çàñâå÷û¢, øòî ïàêîëüê³ áàòàëü¸í íå ìà¢ ø÷àñöÿ ñïàòêàööà ¢ ñóð’¸çíàé á³òâå ç íåïðûÿöåëåì, ñóìëåííå íå ìîæà ïðûíÿöü ãýòûÿ àçíàê³. Ìåäàëü âÿðíó¢ ãåíåðàëó.

Ë³ñò ïðûñëàíû öåðàç ýì³ãðàöûþ ¢ ðóê³ Ëþäâ³êà Åí³êå, ðýäàêòàðà “Òûäí¸â³êà ³ëþñòðàâàíàãà”[141], óæî ïàñëÿ ñìåðö³ Êàíñòàíöûíà Äàëå¢ñêàãà, ñâåä÷û¢ ïðà ÿãî âÿë³ê³ ìóæíàñöü ³ àäâàãó, ïàêàçàíûÿ ïàä÷àñ âûëàçê³ ãâàðäçåéöà¢ íà àñàäæà¢øûõ íåìöà¢. Äà ãýòàãà ë³ñòà äàëó÷ûë³ ëÿìïó, çàõîïëåíóþ ãàðý¢øàé ïåðàä âà÷ûìà íÿìåöêàãà êàìåíäàíòà ôîðòà.

Ïàñëÿ ¢äà÷íàé âûëàçê³ áàòàëü¸í ïàñòàâ³¢ Êàíñòàíöûíà íà ñâà³ì ÷àëå ³, íåñó÷û òóþ çàïàëåíóþ ëÿìïó, âÿðíó¢ñÿ ¢ Ïàðûæ, ñïÿâàþ÷û Ìàðñýëüåçó.

Ïàñëÿ çàêëþ÷ýííÿ ïåðàì³ð’ÿ[142] Êàíñòàíöûí ïàéøî¢ ó àäñòà¢êó ³ âÿðíó¢ñÿ íà äà¢íÿå ìåñöà. Ïàä÷àñ ãðàìàäçÿíñêàé âàéíû ³ ê³ðà¢í³öòâà êàìóíû íå áðà¢ í³ÿêàãà ¢äçåëó. Ïåðàæûâà¢ çà òîå, øòî íå ìîãó÷û ïàê³íóöü Ôðàíöû³, ìóñ³öü áûöü ñâåäêàì áðàòàçàáîé÷àé âàéíû.

Äíÿ 27 òðà¢íÿ[143] ïàñëÿ ¢âàõîäó àðì³³ ¢ Ïàðûæ íåéê³ ÷àëàâåê, íÿäîáðàçû÷ë³âû äà ãàñïàäàðà äîìà, ó ÿê³ì áûëà êí³ãàðíÿ, äàí¸ñ, øòî ç òàãî äîìà áû¢ ñòðýë. Äàíÿñåííå íå áûëî çóñ³ì ôàëüøûâàå, íÿãëåäçÿ÷û íà ãýòà, óëàäû õóòêà äàâåäàë³ñÿ, øòî òàì æûâóöü ïàëÿê³, çàãàäàë³ ³õ çàáðàöü.

Ó òîé ÷àñ ó Êàíñòàíöûíà æû¢ Âÿðí³öê³, ÿêîìó ¸í ó ñâà³ì ïàêîé÷ûêó ïðàç ë³òàñöü äàâà¢ ïàðàòóíàê. Çàáðàë³ àáîäâóõ. Ïðûâÿë³ çà íåêàëüê³ äçÿñÿòêà¢ êðîêà¢ äà Ëþêñåìáóðãñêàãà ïàëàöà. Òàì êàï³òàí çàðì³³ âûêîíâà¢ àáàâÿçê³ öýëàãà òðûáóíàëà. Çâû÷àéíà ïûòàë³ñÿ ïðîçâ³ø÷à. [illegible] “A droite! A gauche!”[145] Òûÿ, ÿê³õ íàê³ðî¢âàë³ íàïðàâà, àäïóñêàë³ âîëüíûÿ, à òûÿ, ÿê³õ íàëåâà, çíàõîäç³ë³ íåàäêëàäíóþ ñìåðöü ó Ëþêñåìáóðãñê³ì ñàäçå. 800 ÷àëàâåê ðàññòðàëÿë³ çà òûÿ íåêàëüê³ äç¸í. Êàíñòàíöûíà Äàëå¢ñêàãà íàê³ðàâàë³ íàëåâà. Ðàçäà¢ñÿ ñòðýë. Ýì³ãðàöûÿ, ïàñûëàþ÷û ïà ³ì íàáàæíóþ çàâåñòêó, äàäàëà ñëîâû:

“Áû¢ ãýòà ÷àëàâåê ñïðàâÿäë³âû, øëÿõåòíû, íÿñòîìíû ³ ñóìëåííû ïðàöà¢í³ê íà êîæíûì ïîë³, êóäû ê³äà¢ ÿãî íÿ¢ìîëüíû ë¸ñ; ö³õ³, çàìêíóòû ¢ ñàáå, ñêðîìíû ³ ãàðà÷û ¢ àêàçàíí³ äàïàìîã³ òûì, êàìó ÿíà áûëà ïàòðýáíàÿ. Àäç³í ïàö³ñê ðóê³ áû¢ âûìîâíûì äàêàçàì ïà÷óööÿ¢ ó òàãî ÷àëàâåêà”.

Ìóçûêà Øàïÿíà ïàñ- ëÿ 1831 ãîäà íà ñëîâû íåâÿäîìàãà ìíå à¢òàðà[146]. Àïîøíþþ ïåñíþ, ïðûíåñåíàÿ ìíå íàñòà¢í³êàì ñïåâà¢ ó 1862 ãîäçå:

Ë³ñòà ç äðýâà àáëÿòàå,
øòî âûðàñëà íà ãîð³.
Íàä ìàã³ëàþ ñïÿâàå
ïòóøà÷êà ç-íàä ïîëÿ:
“Íå áûëî, íå áûëî,
Ïîëüø÷à, ø÷àñöÿ òàáå,
Óñ¸, ÿê ñíî, ïðàéøëî,
À äçåö³ ¢ òðóíå”.

Ó àãí³ ãàðàäû,
ïàïàëåíû ñ¸ëû,
æàí÷ûí ïðàç ãàäû
ñêàç íåâÿñ¸ëû:
“Óñå ç äîìó ïàéøë³
¢ çðýäíûõ ñâ³òàõ,
ç ñàáîé êîñû ¢çÿë³,
ã³íå ¢ ïîë³ æûòà”.

Êàë³ ïàä Âàðøàâàé
ñàáðàë³ñÿ äçÿòâà,
çàá³ë³ñÿ, øòî íà ñëàâàé
Ïîëüø÷à ¢ñÿ ïðûéøëà.
Á³ë³ñÿ ç³ì³öó,
á³ë³ñÿ âÿñíó,
à âîñåíü ¢æî ã³íóöü
íå áûëî êàìó.

Î, Ïîëüø÷à-êðà³íà,
êàá íàøûÿ áðàöö³,
øòî çà öÿáå ã³íóöü,
óçÿë³ñÿ çà ïðàöó,
êàá ïà æìåí³ çÿìë³
ç Àé÷ûíû çàáðàöü,
äàëîíüì³ á ìàã³
¢ñþ Ïîëüø÷ó ïàäíÿöü.

Äû ñàáðàööà ç ñ³ëàé
[illegible]

Ñïÿâàþ÷û ¢ òîé ÷àñ, íå äóìàë³, øòî áë³çê³ ÷àñ, ó ÿê³ì íàì ñóäæàíà [illegible]

Íåêàëüê³ êàðîòê³õ óñïàì³íà¢ ïðà áðàòà Ö³òóñà ³ àïîøí³ÿ ¢ðàæàíí³ ïåðàä ïàê³äàííåì Â³ëüí³ íàçà¢ñ¸äû

Çà æûöö¸ ³ ø÷àñöå àäíàãî ç áðàòî¢, æûöö¸ ³ ø÷àñöå ¢ñ³õ øàñö³ñÿñò¸ð. Ìû ãàâàðûë³ ³ ïà÷óâàë³ñÿ á ø÷àñë³âûì³, êàë³ á íàì Áîã äàçâîë³¢ òûÿ ñëîâû çàìÿí³öü íà ñïðàâû. Çà òóþ íàøóþ âÿë³êóþ ëþáî¢ áðàòû àäïëàö³ë³ íàì ñàðäý÷íàé ÷óëàñöþ, äàáðûí¸é ³ äàïàìîãàé.

Ó ïàìÿö³ ìà¸é çàñòàë³ñÿ ¢ðàæàíí³ ïðà äâóõ ìàëîäøûõ: Êàíñòàíöûíà ³ Ö³òóñà ¢ ÷àñû íàøûõ çàáà¢ ó Â³ëüí³. Ö³òóñ íà Àíòîêîëå, Çàìêàâàé ãàðå, Áåêåøàâàé, Òðûêðûæñêàé ³ áåðàãàõ Â³ë³³[147].

Ó òûõ òî ïàêî¸÷ûêàõ çàñòàë³ñÿ çâÿçêàâàÿ ìîëàäçü (Áðàòû ç ìàëîäç³ íà Ë³òâå). Òóò ìàëû Êàíñòàíöûí áû¢ íåéêàé äóøîé ³ êàì ... íàéìàëîäøû ç íàñ, òàìó øòî ñòàðýéøûÿ áðàòû ¢ðàöàâàë³ ÿãî ä³ö¸÷ûÿ ñïðàâû; ó÷û¢ ³ ïîéò ... ÿãî ðàáîò; òóò ïåðø û ðàç áà÷û¢ óâàæëûâà ... äàòû, àòðûìàë³ ¢ ìÿíå âÿë³ê³ÿ çàõàïëåíí³ ìà¸ ñýðöà. Àïðà÷à òàãî, àòðû ìàë³ ø÷ûðóþ, àäêðûòóþ ³ ïðûõ³ëüíàñöü äà ¢ñ³õ ñÿáðî¢ Â³ëüí³: Ðýíåðà, Ãîôìàéñòðà ³ Áåêåðàâàé Áàóñëà¢ñêàãà[148]. Áà÷û¢ ïðàÿ¢ëåííû íà òâàðàõ æûõàðñòâà ïàäûõîäçÿ÷û äà ìîëàäç³ ïà ÷àñ ÿê³ ... Ðîãàð. Óðàæàíí³ òûÿ ç ìàëàäîñö³ äàæûë³ ç àäáûâàííåì äà ¢ñ¸é áóäó÷û, ÿê³ ¢ ìàëàìó ÿ íàïàòêàëà ìàæë³âàñöü ñï³ñàöü ìàëåíüê³ ïðàêòûêà¢ àñîá³í ðàçàì ç ïàçàíàé ³ íåâûñîêàé ñâåò ... íåñêàçàí ÷ó ... Â³ëüí³ ... îêàëü ó òîé çàõàâàí ... Êàë³ íå çãàäâàöü ...

Ó æûöö³ ³ ø÷àñöå âàá ... êàá íàì ÿø÷ý ñóñòðýöü ... ³ ñïàäçÿâàööà ³ ïðàöàâàöü ³ öâ³ñö³ ³ ïàìÿòàöü äà ¢ñ³õ íàøûõ ... Â³ëüí³ Ö³òóñà ... âàäâàöü ... Ïðûâÿçàíàñöü äà Ö³òóñ³ ÿê ³ ïàâàãà äà ÿãî ñÿãîäíÿ ... ³íøûÿ ... Ö³òóñ³ ñÿãîäí³ ...

(Ïðàöÿã ó íàñò. íóìàðû.)

[134] Ó ïåðûÿä ôðàíöóçñêà-ïðóñêàé âàéíû íåìöû àáëàæûë³ Ïàðûæ àä 19.²Õ.1870 äà òðà¢íÿ 1871, íÿãëåäçÿ÷û íà ðàíåéøàå ïåðàì³ð’å.

[135] Ïàä óðàæàííåì ïðàéãðàíàé á³òâû ïàä Ñÿäàíàì (2.²Õ.1870) ³ ¢çÿööÿ ¢ íÿâîëþ Íàïàëåîíà ²²² ôðàíöóçû àá’ÿâ³ë³ äýòðàí³çàöûþ ³ì ïåðàòàðà ³ àáâÿñö³ë³ ðýñïóáë³êó (4.²Õ.1870).

[136] Ó æí³¢í³ ³ ³ âåðàñí³ ³ ïîëüñêàÿ ýì³ãðàöûÿ íàìàãàëàñÿ àòðûìàöü çãîäó íà ¢òâàðýííå ïîëüñêàãà àääçåëà íà áàêó ôðàíöóçñêàé àðì³³. Ôðàíöóçñê³ ¢ðàä, íå õî÷ó÷û ïñàâàöü ñâàå àäíîñ³íû ç Ðàñ³ÿé, çãîäû íå äà¢.

[137] Ïàñëÿ âûáàðà¢ 8.²².1871 ã. áû¢ óòâîðàíû ¢ðàä, ÿê³ ýâàêóÿâà¢ñÿ ç Ïàðûæà ïàñëÿ 17 ñàêàâ³êà ¢ ñ³òóàöû³ íàðàñòàííÿ ðýâàëþöûéíàãà íàïðóæàííÿ ¢ ñòàë³öû.

[138] Ãàðñîíû (ç ôðàíö. garcon) - õëîïöû.

[139] Ñó - ìàíåòíàÿ àäç³íêà ¢ òàãà÷àñíàé Ôðàíöû³.

[140] Ôóíò - êàëÿ 0,4 êã.

[141] Ïàïóëÿðíû òûäí¸â³ê, ÿê³ âûõîäç³¢ ó Âàðøàâå ç 1859 ã.

[142] 29.².1871 ã. (äçåíü ïàñëÿ ïàäï³ñàííÿ Ïàðûæñêàé êàíâåíöû³ ç ïðóñàêàì³ ïðà ñïûíåííå çáðîéíûõ äçåÿííÿ¢) ×àñîâàÿ êàì³ñ³ÿ ïîëüñêàé ýì³ãðàöû³ âûäàëà àäîçâó, ÿêàÿ çàêë³êàëà ïàëÿêà¢, øòî çìàãàë³ñÿ ¢ ôðàíöóçñê³õ ÷àñòêàõ, ñêëàñö³ çáðîþ.

[143] Ôðàíöóçñêàå ¢ðàäàâàå â³éñêà (âÿðñàëüöû) ¢âàéøëî 21 òðà¢íÿ. 27 ³ 28.V ìåë³ ìåñöà ìàñàâûÿ êàìóíàðà¢.

[144] Íà áàêó ðýâàëþöûÿíåðà¢ çìàãàëàñÿ øìàò ïàëÿêà¢, òàêñàìà ñÿðîä êàìàíäç³ðà¢, àäíþëü ïåðàñëåä ïàëÿêà¢ óðàäàì.

[145] A droite! A gauche! (ôðàíö.) - Íà ïðàâà! Íà ëåâà!

[146] Ïåñíÿ Â³íöýíòà Ïîëÿ, “Ñïå¢ ç ìàã³ëû” ç ïðûñâå÷àíàãà Ë³òàïàäà¢ñêàìó ïà¢ñòàííþ öûêëó “Ïåñí³ ßíóøà” (Ïàðûæ, 1835); ìóçûêà Ôðûäýðûêà Øàïýíà (âîï. 74, íî 17).

[147] Àíòîêàëü, ó Õ²Õ ñò. ïðàäìåñöå, öýíòð êàðòàë Â³ëüí³; Áåêåøîâàÿ ³ Òðûêðûæñêàÿ - ãîðû, ÿê³ÿ àòà÷àþöü Â³ëüíþ; Â³ë³ÿ (ë³ò. Neris) - ðàêà, ÿêàÿ öÿ÷ý ïðàç ãîðàä.

[148] Ãàâîðêà ïðà âûðàê ç 1848 ã. Ïðûãàâîðàíûõ âåç³ öåðàç ãîðàä íà àäêðûòûì âîçå ¢ ñóïðàâàäæýíí³ âîéñêà, æàíäàðìà¢ ³ êàòà. Çàòûì áûëà ïðàâåäçåíà ïóáë³÷íàÿ ýêçåêóöûÿ, ÿêàÿ ïàëÿãàëà ¢ äàâàíí³ ïðûãàâîðàíûì àïëÿâóõ ³ëàìàí³ ³ íàä ãàëàâîé øàáë³ íà çíàê ñòðà÷àíàãà øëÿõåöêàãà òûòóëó.

[149] Ó çàõîäí³õ ãóáåðíÿõ áûë³ äâà êîðïóñû êàäýòà¢: ó Áåðàñö³ Ë³òî¢ñê³ì ³ ¢ Ïîëàöêó.

Ëåàí³ä Ëà¢ðýø

Ôåë³êñ Ñòàöêåâ³÷

Ñòàöêåâ³÷ (Ñòýöêåâ³÷) Ôåë³êñ ²âàíàâ³÷, ïñå¢äàí³ì "Àãàí¸ê", íàðàäç³¢ñÿ 2(14).12.-1879 ã. ó ìÿñòý÷êó Ø÷ó÷ûí Ë³äñêàãà ïàâåòà.

Ïðà ñâà¸ ïàõîäæàííå Ôåë³êñ Ñòàöêåâ³÷ ï³ñà¢: *“Ç ñÿì'³ ç ïîëüñê³ì³ ïàòðûÿòû÷íûì³ òðàäûöûÿì³ - ç äç³öÿ÷ûõ ãàäî¢ ÿ âûõî¢âà¢ñÿ ¢ ïîëüñêàé íàöûÿíàëüíàé ñâåäàìàñö³. Áàöüêà ìîé ïà ïðàôåñ³³ çåìëÿìåð ("êàìîðí³ê") ÿø÷ý çà 1848 ãîä àäáû¢ ïÿöü ö³ øýñüöü ãîä öâåðäç³ ¢ Âóñüöü-Êàìåíàãîðñêó, a ìàö³ çàéìàëàñÿ íàâó÷àííåì ïà-ïîëüñêó äçÿöåé, øòî òàäû áûëî çàáàðîíåíà (íàðàäç³¢ñÿ ÿ ¢ 1879 ãîäçå). Òðýáà àäíàê àäöåì³öü äà ãîíàðó ìÿñöîâû óëàäà¢ i ìåñòà÷êîâàãà (Ø÷ó÷ûí Ë³äñêàãà ïàâåòó, öÿïåð ïàâÿòîâû ãîðàä) ðàñåéñêàãà ãðàìàäñòâà - áàöþøê³, âó÷ûöåëÿ i ³íøàãà ÷ûíàâåíñòâà - øòî ÿíû ãëÿäçåë³ íà ãýòà ñêðîçü ïàëüöû i ç ãýòàé ïðû÷ûíû àñàáë³âûõ ïðûêðàñöÿ¢ áàöüêàì íå ðàá³ë³. Ïåðøàÿ ìîâà ìàÿ áûëà ïîëüñêàÿ, ³ âûõàâàííå ¢ áàöüêî¢ñê³ì äîìå áûëî ¢ äóõó ïîëüñêàãà ïàòðûÿòûçìó. Ó ã³ìíàç³þ ìÿíå çàâåçë³ àæ ó Ïåöÿðáóðã, i ç òàãî ÷àñó ÿ äîñüö³ ðýäêà áûâà¢ ó õàòå"*[1]. Âó÷îáà ¢ ã³ìíàç³³ ¢ Ïåöÿðáóðãó ïðûïàëà íà 1891-1900 ãã.

ßø÷ý ¢ ã³ìíàç³³ ïà÷à¢ çàéìàööà ãðàìàäñêàé äçåéíàñöþ, ðàçàì ç ³íøûì³ âó÷íÿì³ çàñíàâà¢ á³áë³ÿòýêó ³ ãóðòîê ïà âûâó÷ýíí³ ïàë³òýêàíîì³³. Òàêñàìà ìå¢ äà÷ûíåííå äà ïîëüñêàãà íàöûÿíàëüíàãà ðóõó: *"ßø÷ý ¢ ã³ìíàç³³ ÿ âó÷û¢ ïà-ïîëüñêó íåéê³õ äçÿöåé ïåöÿðáóðãñêàé áåäíàòû, øòî ¢ñêëàäàë³ íà ìÿíå ñòàðýéøûÿ ñòóäýíòû, ñÿáðû ïîëüñêàé àñâåòíàé àðãàí³çàöû³ ïàä íàçîâàì, çäàåööà, "Oswiata Ludowa". Ó ñÿì'³ Â., äçå ÿ âûõî¢âà¢ñÿ ¢ Ïåöÿðáóðãó, ó ìàëîäøûõ êëàñàõ ã³ìíàç³³ i ïàçíåé ÿ ñïàòûêà¢ ïðàâàäûðî¢ ÏÏÑ - Ï³ëñóäñêàãà i Ñóëüêåâ³÷à, ÷ûòà¢ "Przedswit" i "Robotnika""*[2].

Ó 1900 ã ïàñòóï³¢ íà þðûäû÷íû ôàêóëüòýò Ïåöÿðáóðãñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà. Çà ¢äçåë ó ñòóäýíöê³ì ðóõó ³ äýìàíñòðàöûÿõ ó ëþòûì ³ ñàêàâ³êó 1901 ã. âûêëþ÷àíû ç óí³âåðñ³òýòà. Àðûøòàâàíû ³ âûñëàíû íà ðàäç³ìó ïàä íàãëÿä ïàë³öû³, òóò çàéìà¢ñÿ ïðûâàòíàé íàñòà¢í³öêàé ïðàöàé: *"Ãýòû ÷àñ, ìîæà, íàéáîëüø ñïðû÷ûí³¢ñÿ äà ìàéãî áåëàðóñ[illegible]"*

¨ñöü ìåðêàâàííå, øòî ¢ëåòêó 1901 ã. íà ìà¸¢öû Ñòàöêåâ³÷à íàâÿðíóëà íà áåëàðóñê³ øëÿõ Àëà³çà Ïàøêåâ³÷[5]. Ñàì Ñòàöêåâ³÷ ï³ñà¢ ïðà çíà¸ìñòâà ç Ö¸òêàé: *"Òàãî æ ëåòà, áû¢øû íàñòà¢í³êàì ó ìà¸íòêó Ãðàá³ö³õ, íà ìà¸¢öû ³âå÷àðûíå¢ ìà¸íòêó àäíàãî òàòàðûíà ÿ ïàçíà¸ì³¢ñÿ ç Ö¸òêàé Ïàøêåâ³÷àíêàé, ïàçíåé Êåéðûñîâàé. Øìàò ïàçíåé ÿíà êàçàëà, øòî ãàâàðûëà ñà ìíîé ó áåëàðóñêàé ñïðàâå, àëå ÿ íå ïîìíþ ïðà ãýòà. Ìàã÷ûìà, àäíàê, øòî ãýòà ãóòàðêà ïàê³íóëà ñâîé ñëåä ó ìà³ì íóòðû"*[6]. [illegible] *ãóòàðêó ïà áåëàðóñê³ì íàöûÿíàëüíûì ïûòàíí³"*[7].

Àáøàðí³êó Ãðàá³öêàìó Ýäóàðäó Àíòîíàâ³÷ó íàëåæà¢ ìà¸íòàê Ñ³òêà¢öû, ÿê³ çíàõîäç³¢ñÿ íåäàë¸êà àä Íîâàãà Äâàðà. Ãðàá³öê³ ìå¢ 600 äçåñÿö³í çÿìë³ (äëÿ ïàðà¢íàííÿ, ñóñåä Ãðàá³öêàãà, áàöüêà Âàöëàâà ²âàíî¢ñêàãà - Ëåàíàðä ²âàíî¢ñê³ ç Ëÿá¸äê³ ìå¢ 400 äçåñÿö³í, à áàöüêà Àëà³çû Ïàøêåâ³÷ - Ñöÿïàí Âîéöåõàâ³÷ Ïàøêåâ³÷ - 126 äçåñÿö³í çÿìë³)[8].

Óâîñåíü 1902 ã. Ôåë³êñ Ñòàöêåâ³÷ çíî¢ ïðûÿçäæàå ¢ Ïåöÿðáóðã, ³ òóò àä *"çíà¸ìûõ ñòóäýíòà¢ ïàëÿêà¢-ïýïýýñà¢ ÿ äàâåäà¢ñÿ àá ³ñíàâàíí³ ñÿðîä ñòóäýíòà¢ ãóðòêà áåëàðóñà¢. Ãýòàÿ âåñòêà ³ çðàá³ëà ¢ ìíå ïåðàëîì ó áîê áåëàðóñêàé íàöûÿíàëüíàé ñâåäàìàñö³. Òûÿ æ ïýïýýñà¢öû i íàâÿçàë³ ìàþ ëó÷íàñöü ç ãýòûì ãóðòêîì. Çë³êó ñÿáðî¢ òàãà÷àñíàãà ãóðòêà ÿ ïðûïàì³íàþ Âàöëàâà ²âàíî¢ñêàãà, áðàòî¢ Ëóöêåâ³÷à¢ i Ìàëåöêàãà, àïîøíÿãà òîëüê³ ïà ïðàçâ³ø÷û. ... Ó ãýòóþ æ ç³ìó ö³ ¢ íàñòóïíûì ãîäçå ñÿáðû ãýòàãà ãóðòêà ñòâàðûë³ àðãàí³çàöûþ ïàä íàçîâàì "Áåëàðóñêàé Ðýâàëþöûéíàé Ãðàìàäû""*[9].

Ó 1902 ã. íàø ãåðîé ïðàöàâà¢ ó ïðûâàòíàé íàòàðûÿëüíàé êàíòîðû ¢ Ìàðûóïàë³.

Àíòîí Ëóöêåâ³÷ óñïàì³íà¢: *"Ó 1903 ãîäçå âîñåíüþ ¢ Ïåöÿðáóðãó ñòâàðûëàñÿ áåëàðóñêàå ðýâàëþöûéíàå ÿäðî, ó ÿê³ì, àïðà÷à íàøàé òðîéê³, áû¢ ðàä íàéâûäàòíåéøûõ ïðàäñòà¢í³êî¢ íàøàé êðà¸âàé ìîëàäç³ ... ó Â³ëüí³ ïàä óïëûâàì Âàöþêà ²âàíî¢ñêàãà äàëó÷àåööà Àë³¸ç³ÿ Ïàøêåâ³÷àíêà, ïàñëÿ ïà ìóæó Êåéðûñîâàÿ, ìÿíóøêà "Ö¸òêà" (ç-ïàä Âàñ³ë³øàê, ó Ë³ä÷ûíå), Ôýëþê Ñòýöêåâ³÷, ìÿíóøêà "Àãàí¸ê" (ñà Ø÷ó÷ûíà, ó Ë³ä÷ûíå)"*[10].

Âÿñíîé 1903 ã. Ñòàöêåâ³÷ âûÿçäæàå ç Ïåöÿðáóðãà (ïðàöàâàöü íà Ïðûëàäàæñê³õ êàíàëàõ) ³ ÷àñîâà òðàö³öü ñóâÿçü ç áåëàðóñê³ì ðóõàì. *"Ñïàòûêà¢ñÿ ÿ ç áåëàðóñàì³ òîëüê³ ïðû ðýäê³õ ³ êàðîòê³õ ïàáû¢êàõ ó Ïåöÿðáóðçå".* ² òîëüê³ âÿñíîé 1905 ã. ïàñëÿ àäíà¢ëåííÿ âó÷îáû âà ¢í³âåðñ³òýöå Âàöëà¢ ²âàíî¢ñê³ ïðàïàíàâà¢ ÿìó *"¢çÿööà çà äðóêàðñêóþ òýõí³êó ¢ Áåëàðóñêàé Ðýâàëþöûéíàé Ãðàìàäçå i ç ãýòàé ìýòàé ïàåõàöü çà ãðàí³öó ¢ Êðàêà¢ íà íàâóêó. Ïåðàä âûåçäàì ó Êðàêà¢ ÿ ïàåõà¢ äàõàòû. Òóò ìÿíå àäâåäà¢ Áóðá³ñ, ç ÿê³ì ÿ äàãýòóë³ íå áû¢ çíà¸ìû. ... Ó äçåíü ñâàéãî ïðûåçäó ïàä íî÷ ¸í çãàäç³¢ ñêë³êàöü íåâÿë³÷êóþ ñõîäêó, â³äàöü ìàþ÷û ¢æî íàâÿçàíóþ ëó÷íàñöü ç ìÿñòà÷êîâûì áóíäàì. Áûëî íà ãýòàé ñõîäöû êîëüê³ ñîá æûäî¢ñêàé ìîëàäç³ i áàòðàêî¢ ç ìà¸íòêà ¢ëàñí³êà ìà¸òêà Ø÷ó÷ûíà, êíÿçÿ Äðóöêàãà-Ëþáýöêàãà - ðàçàì ìåíø äçÿñÿòêà ÷àëàâåê. Áóðá³ñ ïðàìà¢ëÿ¢ âåëüì³ äîáðà.*

I òóò, ïðû ïåðàåçäçå ãðàí³öû, i ¢ Êðàêàâå, ïðû ïàñòóïëåíí³ ¢ äðóêàðíþ íà íàâóêó, âÿë³êóþ ïàìî÷ àêàçàë³ ïýïýýñû. Íàâàò ïåðàä ïàâàðîòàì äàõàòû ÿ àòðûìà¢ àä Ï³ëñóäñêàãà 50 êðîí íà äàðîãó, áî ç òûõ 80 ö³ 90 ðóáë¸¢, ÿê³ÿ ìíå äàëà Ãðàìàäà, ïàñëÿ ìåñÿ÷íàãà ïàáûòó ¢ Êðàêàâå ¢ ìÿíå í³÷îãà íå çàñòàëîñÿ, à ñâàå ñÿáðû ãðîøû íå ñëàë³. Âÿðíó¢ñÿ ÿ ¢ Â³ëüíþ ¢ æí³¢í³ 1905 ãîäà çàðàç æà ïàñëÿ àáâåø÷àííÿ Áóëûã³íñêàé Äóìû"[11].

Ó ðýâàëþöûþ 1905-07 ã. Ôåë³êñ Ñòàöêåâ³÷ â¸¢ ðýâàëþöûéíóþ ïðàïàãàíäó ¢ Â³ëüí³ ³ Ìåíñêó, íàëàäç³¢ âûïóñê ïðàêëàìàöûé. Äëÿ ãýòàé áûëî çíîé äçåíà ïàðàçóìåííå ç ÏÏÑ, ãýòà ïàðòûÿ ìåëà ¢ òîé ÷àñ âåëüì³ äîáðóþ àìàðûêàíñêóþ äðóêàâàëüíóþ ìàøûíó, íà ÿêîé ìîæíà áûëî íàäðóêàâàöü äà 3 000 ñòàðîíàê ó äçåíü: *"×àñ áû¢ ãàðà÷û, ðàáîòà âÿëàñÿ íàïðóæàíàÿ, ÷àñòà ïðûõîäç³ëàñÿ ïðàöàâàöü i ¢íà÷û, ïðûíàìñ³ ðàá³öü íàáîð, a ÷àñàì i àäá³âàöü íà ìàøûíå. Ïà ñòàòûñòûöû, ÿêóþ â¸¢ ìîé ñýáðà ïýïýýñàâåö çà äâà ìåñÿöû, øòî ³ñíàâàëà äðóêàðíÿ, ë³ñòàïàä-ñíåæàíü, ìû àäá³ë³ äà ñòà òûñÿ÷àó äðóêà¢, øìàò ç ÿê³õ àäá³âàë³ íà äâà áàê³. Ì³æ äðóêà¢ áåëàðóñê³õ àäá³âàë³ ðýâàëþöûéíûÿ âåðøû Ö¸òê³ - "Õðýñò íà ñâàáîäó" i ³íø. Êîëüê³ äç¸í ïðàöàâà¢ ó íàñ i íàáîðø÷ûê ãàçýòû, ÿê³ íàáðà¢ ïýïýýñà¢ñê³ÿ äàïîçâû ¢ æà ðàáîòà. Ìóæ ³íøûì, íàì öÿæêà áûëî ïàðàçóìåâàööà ç ãýòûì íàáîðø÷ûêàì, àíè ¸í ãàâàðû¢ òîëüê³ íà æàðãîíå"*[12].

Ïðû êàíöû 1905 ã. ó Ìåíñêó áû¢ ñêë³êàíû ïàðòûéíû ç'åçä ÁÐÃ. Àíòîí Ëóöêåâ³÷ óñïàì³íà¢: *"Íà ç'åçäçå áûë³: ç Ìåíñêà ²âàí, ÿ, Óëàñà¢, Êàãàíåö, Çåëåçåé, Øàáóíÿ, Çåìàíöê³, äû ðàä ñÿëÿíñê³õ äýëåãàòà¢ ç ²ãóìåíñêàãà, Ìåíñêàãà i Ñëóöêàãà ïàâåòà¢; ç Â³ëüí³ "Ö¸òêà", Áóðá³ñ, Ñòýöêåâ³÷ äû Àäàì Õëåáöýâ³÷; ç Ïåöÿðáóðãà ²âàíî¢ñê³ äû éø÷ý íåõòà, êàãî íå ïðûïàì³íàþ ... Ó êàíöû áû¢ âûáðàíû Öýíòðàëüíû Êàì³òýò. Óñÿãî áûëî âûáðàíà 5 àñîá (òðû ñÿáðû i äâà êàíäûäàòû, òîëüê³ íå ïàìÿòàþ, õòî çà êàãî): ²âàí, ÿ, Óëàñà¢, ²âàíî¢ñê³, Áóðá³ñ. Íîâàìó Ö.Ê. áûëà çàãàäàíà, ïàì³æ ³íøûì, àðãàí³çàöûÿ ïàðòûéíàé äðóêàðí³, øòî áûëî ïàäàãíàíà ¢æî ðàíåé: Ôýëþê Ñòýöêåâ³÷ áû¢ ñïåöûÿëüíà àäêàìàíäç³ðàâàíû äà ÷óæîé íåëåãàëüíàé äðóêàðí³ ¢ Â³ëüí³, êàá íàâó÷ûööà äðóêàðñêàé øòóê³, äû ¢æî ì íîãà ïàìàãàþ÷û ÿ íà ãýòûì ãðóíöå, ñêëàäàþ÷û áåëàðóñê³ÿ äàïîçâû äëÿ â³ëåíñêàé àðãàí³çàöû³"*[13].

Àíòîí ³ ²âàí Ëóöêåâ³÷û çàíÿë³ñÿ àðãàí³çàöûÿé ïàðòûéíàé äðóêàðí³ ¢ Ìåíñêó. Ÿíû ïàòðýáíàå áûëî çàêóï³ëà ïðàç ÏÏÑ ó Â³ëüí³. *"Ïðûâ¸ç äðóêàðñê³ ñòàíîê ó Ìåíñê ÿ ¢ íàâàãîäíþþ íî÷êó, çàïàêàâà¢øû ¢ êî¢äðû i ¢âÿçà¢øû ¢ ðýì³í³. Íà Òàòàðñêàé âóë³öû (êàëÿ Í³çêàãà Ðûíêó) çíàéøë³ ïàêîé÷ûê ïàä äðóêàðíþ, äçå òàìàêà ³ çàñåë³¢ñÿ, ïðûåõà¢øû ìåñÿö ïðàç äçâà ç Â³ëüí³, "Àãàí¸ê" (Ñòýöêåâ³÷)"*, - ï³ñà¢ Àíòîí Ëóöêåâ³÷.

Íà ïà÷àòêó òðà¢íÿ 1906 ã. Ôåë³êñ Ñòàöêåâ³÷ ïåðàåõà¢ ó Ìåíñê ³ çàíÿ¢ñÿ òóò äðóêàðñê³ì³ ñïðàâàì³: *"Ïðûëàäû äà àäá³âàííÿ ïðûéøëîñÿ ðàá³öü áîëüø ïðûì³òû¢íûÿ - âàë, ÿê³ õàäç³¢ ïà ðýéêàõ. Ïàìîöíûì³ ¢ ãýòûì íàì áûë³ ãàëî¢íûì ÷ûíàì ðàáî÷ûÿ"*[14]. Äðóêàðíÿ ìåñö³ëàñÿ ¢ êâàòýðû êàëÿ Í³çêàãà Ðûíêó, ïà Ãàíäë¸âàé âóë³öû, ä. 40. Ïðàöàâà¢ ¢ äðóêàðí³ àäç³í Ñòàöêåâ³÷, ³ ¢ äçåíü äðóêàâàëàñÿ íå áîëüø çà 400 óë¸òàê. Íà ïåðøûì ïàâåðñå äîìà, äçå ìåñö³ëàñÿ äðóêàðíÿ, ìåñö³¢ñÿ øûíîê, ³ äðóêàð, êàá ïðàäýìàíñòðàâàöü, øòî ÿìó íÿìà ÷àãî õàâàöü, çãàäç³¢ñÿ òðûìàöü çàïàñ ãàðýëê³ øûíêàðà. Ïðûõîäç³¢ ³ ïàë³öýéñê³ ïðûñòà¢, àëå í³÷îãà ïàäàçðîíàãà íå çà¢âàæû¢.

Äðóêàðíÿ ïàä íàçâàé "Àãàí¸ê" (àäñþëü ³ ïñå¢äàí³ì Ñòàöêåâ³÷à) ïðàöàâàëà öýëû ãîä (äà æí³¢íÿ 1907 ã.), âûïóñö³ëà öýëû øýðàã óë¸òàê i ïðàêëàìàöûé, ³ áûëà çë³êâ³äàâàíà ¢ ñóâÿç³ ç àãóëüíàé ë³êâ³äàöûÿé ïàðòûéíàé ïðàöû ¢ Ìåíñêó[15].

Âîñåíüþ 1907 ã. Ñòàöêåâ³÷ âûåõà¢ ¢ ìÿñòý÷êó ²âÿíåö - ãóðòó ç äçåñÿö³ õëîïöà¢ ³ äçÿ¢÷ûíàê, ¸í ðûõòàâà¢ ³õ äà ýêçàìåíó ¢ 4-òû êëàñ ã³ìíàç³³.

Ç 1908 ã. Ôåë³êñ Ñòàöêåâ³÷ ïðàöàâà¢ ñàêðàòàðîì ì³íñê³õ àäâàêàòà¢ Øàâóíà ³ Äçåì³äîâ³÷à ¢ ²ãóìåíå. Àäâàêàòû ïðûÿçäæàë³ øòîòûäçåíü íà ñåñ³³ ïàâÿòîâàãà ç'åçäó çåìñê³õ íà÷àëüí³êà¢ ³ íà âûÿçíûÿ ñåñ³³ Â³ëåíñêàé ñóäîâàé ïàëàòû. Òàì Ñòàöêåâ³÷ ðàçàì ç áûëûì ñòóäýíòàì Ñÿðãååì Ìàëüöàâûì, ñûíàì ïàâÿòîâàãà ëåêàðà, ³ íåéê³ì íàñòà¢í³êàì ÿ¢ðýéñêàé øêîëû ïà÷àë³ àðãàí³çî¢âàöü ãðàìàäñêóþ ðàçìîâíóþ á³áë³ÿòýêó, ïðûöÿãâàþ÷û äà ãýòàãà ìÿñöîâóþ ³íòýë³ãåíöûþ, ïåðàâàæíà ÷ûíî¢í³öêóþ. Ó ²ãóìåíå ïðàæû¢ 8 ìåñÿöà¢, àòðûìà¢øû ïàñâåä÷àííå àá "áëàãîíàäåæíîñòè", ïàåõà¢ äà ³íæûíåðà Áàñÿöêàãà ¢ Íî¢ãàðàä ïðàöàâàöü ã³äðàòýõí³êàì, ïàä ê³ðà¢í³öòâàì ÿêîãà ïðàöàâà¢ íà ïðûëàäàæñê³õ êàíàëàõ, *"à ¢âîñåíü òàãî æ ãîäà, çàñòàþ÷ûñÿ íà ðàáîöå, çàï³ñà¢ñÿ ¢ óí³âåðñ³òýò íà þðûäû÷íû ôàêóëüòýò. Íà ïðàöÿãó ¢ñÿãî ¢í³âåðñ³òýöêàãà êóðñó äà 1913 ã. íå òîëüê³ ¢ ÷àñå íàâ³ãàöû³, àëå ³ ¢ ç³ìîþ ïðàöàâà¢ íà ïðàâ³íöû³ - ó Íî¢ãàðàäçå ³ íà ðýêàõ Âîëõàâå, Ïàëå ³ Ëîâàö³. Òàìó, óòðûìë³âàþ÷û ç ïåöÿðáóðãñê³ì³ áåëàðóñàì³, ÿ íå ïðûìà¢ çíà÷íàãà ¢äçåëó ¢ áåëàðóñê³ì ðóõó. Ñÿðîä áåëàðóñà¢ çíà÷íóþ ðîëþ àäûãðûâà¢ êóñòàø óí³âåðñ³òýöêàé á³áë³ÿòýê³, ïðàôåñàð êàòàë³öêàé Äóõî¢íàé Àêàäýì³³ Ýï³ìàõ Øûï³ëà. Ïðû ³ì ãóðòàâàë³ñÿ áåëàðóñû-ñòóäýíòû, ÿê³õ ¸í ïàäòðûìë³âà¢ íàò ìàòýðûÿëüíà.*

(Ïðàöÿã ó íàñò. íóìàðû.)

À¢òàð óäçÿ÷íû çà êàíñóëüòàöû³ äàïàìîãó ìàòýðûÿëàì³ äëÿ àðòûêóëà âûá³òíîìó áåëàðóñêàìó ã³ñòîðûêó Àíàòîëþ Ñ³äàðýâ³÷ó.

[1] Ñòàöêåâ³÷ Ô. ². Ç ì³íó¢øà÷ûíû áåëàðóñêàãà ðóõó // Áåëàðóñê³ ëåòàï³ñ. 1937. ¹ 6-7. Ñ. 132-134.

[2] Òàì æà.

[3] Òàì æà.

[4] Óñïàì³íû Ô. Ñòàöêåâ³÷à ç àñàá³ñòàãà àðõ³âó Àíàòîëÿ Ñ³äàðýâ³÷à.

[5] Ñ³äàðýâ³÷ Àíàòîëü. Æûâûì íà Ëóáÿíêó íå òðàï³¢ // https://nn.by/?c=ar&i=119335

[6] Òàì æà

[7] Ñòàöêåâ³÷ Ô. ². Ç ì³íó¢øà÷ûíû áåëàðóñêàãà ðóõó // Áåëàðóñê³ ëåòàï³ñ. 1937. ¹ 6-7. Ñ. 132-134.

[8] Ñï³ñêè ëèö, èìåþùèõ ïðàâî ó÷àñòâîâàòü â âûáîðàõ â Ãîñóäàðñòâåííóþ Äóìó 4-ãî ñîçûâà. Ïî Ëèäñêîìó óåçäó // Âèëåíñêèå ãóáåðíñêèå âåäîìîñòè. 1906. ¹ 90. Ñ. 17., 20.

[9] Òàì æà.

[10] Ëóöêåâ³÷ À. Çà äâàööàöü ïÿöü ãàäî¢ (1903-1928): Óñïàì³íû àá ïðàöû ïåðøûõ áåëàðóñê³õ ïàë³òû÷íûõ àðãàí³çàöûÿ¢: Áåëàðóñêàÿ ðýâàëþöûéíàÿ ãðàìàäà. Áåëàðóñêàÿ ñàöûÿë³ñòû÷íàÿ ãðàìàäà. Â³ëüíÿ, 1928. Ñ. 10.

[11] Ñòàöêåâ³÷ Ô. ². Ç ì³íó¢øà÷ûíû áåëàðóñêàãà ðóõó // Áåëàðóñê³ ëåòàï³ñ. 1937. ¹ 6-7. Ñ. 132-134.

[12] Ñòàöêåâ³÷ Ô. ². Ç ì³íó¢øà÷ûíû áåëàðóñêàãà ðóõó // Áåëàðóñê³ ëåòàï³ñ. 1937. ¹ 8. Ñ. 176-178.

[13] Ëóöêåâ³÷ À. Çà äâàööàöü ïÿöü ãàäî¢ (1903-1928) ... Ñ. 23.

[14] Ñòàöêåâ³÷ Ô. ². Ç ì³íó¢øà÷ûíû áåëàðóñêàãà ðóõó // Áåëàðóñê³ ëåòàï³ñ. 1937. ¹ 8. Ñ. 176-178.

[15] Ñòàöêåâ³÷ Ô. ². Ç ì³íó¢øà÷ûíû áåëàðóñêàãà ðóõó // Áåëàðóñê³ ëåòàï³ñ. 1937. ¹ 9. Ñ. 199-201.

¹ 34 (1393) 22 ÆÍ²¡Íß 2018 ã.

Наша слова

Ôåñòûâàëü, ÿê³ ïðàöÿãâàå òðàäûöû³ ãðàô³í³ Ãàáðûýë³ Ïóçûí³

Ó ïàñ¸ëêó Áåðàç³íñê³ì Ìàëàäçå÷àíñêàãà ðà¸íà ïðàéøî¢ óæî òðýö³ ïàë³êó ì³æêàíôåñ³éíû ôåñòûâàëü õðûñö³ÿíñêàé êóëüòóðû Laudato Si. 10-11 æí³¢íÿ ¸í ïðûíÿ¢ áîëüø çà 120 ãàñöåé.

Ìà¸íòàê ãðàô³í³ Ãàáðûýë³ Ïóçûí³

10 æí³¢íÿ ¢ Ìåíñê³ì àáëàñíûì êðàÿçíà¢÷ûì ìóçå³ ¢ Ìàëàäçå÷íå àäáûëàñÿ ïåðøàÿ ÷àñòêà ôåñòûâàëþ, ÿêàÿ ¢êëþ÷àëà ïðàãëÿä äàêóìåíòàëüíûõ ñòóæàê Þðûÿ Ãàðóë¸âà ³ Ñÿðãåÿ Ãàðàå¢ñêàãà. Ñòóæê³ Ñ. Ãàðàå¢ñêàãà çàêðàíàë³ ñóð'¸çíóþ ñàöûÿëüíóþ òýìàòûêó: ïåðøàÿ áûëà ïðà àáîðòû, à äðóãàÿ - ïðà âûõàä ç íàðêàòû÷íàé çàëåæíàñö³. Àäáûëîñÿ àäêðûöö¸ ìàñòàöêàé âûñòàâû "Äàáðàñëà¢ëåííå" Ëÿâîíà Ãðûøóêà. Âûðýêòàðàì ôåñòûâàëþ âûñòóï³¢ Àëÿêñàíäð Â³ñëà¢ñê³, âûëû ¢äçåëüí³ê àíñàìáëÿ "Ïåñíÿðû".

11 æí³¢íÿ àäáû¢ñÿ êàíöýðò âûêàíà¢öà¢ õðûñö³ÿíñêàé ìóçûê³ ³ ñïåâà¢. Ó ³ì ¢çÿë³ ¢äçåë: Âàäç³ì Êóë³ê, Ë³çàâåòà Â³øíÿê, ãóðòû "Ï³ë³ãðûìû", "Ðûáû","Laudans", "Spaseniå", "Ñåëàõ". ²ì ïðýçó âÿë³ Þðû Íàâ³öê³ ³ Àëåíà Ñòðàøêåâ³÷.

Àðãàí³çàòàð ñâÿòà, ïðîáàø÷ ïàðàô³é ó Áåðàç³íñê³ì ³ ¢ Ïàëà÷àíàõ êñ¸íäç-êàíîí³ê Ñÿðãåé Áàðà¢í¸¢ ðàñïàâ¸¢ ïðà ã³ñòîðûþ ìÿñö³íû, ÿêàÿ ïðûìàëà ôåñòûâàëü, ³ ïðà ñâà¸ ñëóæýííå:

- Íàøà ïàðàô³ÿ íåâÿë³êàÿ, àëå ÿå ã³ñòîðûÿ ïà÷ûíàåööà ¢ 1443 ãîäçå. Òàäû ÿíà íàçûâàëàñÿ Ãàðàäç³ëàâà. Ïàñ¸ëàê Áåðàç³íñêàå ¢çí³ê ó 50-õ ãàäàõ ì³íóëàãà ñòàãîäçÿ, êàë³ ïàáóäàâàë³ òîðôàáðûêåòíû çàâîä, ³ ïàëîâó íàñåëåíàãà ïóíêòà Ãàðàäç³ëàâà íàçâàë³ Áåðàç³íñê³ì. Ó ì³íóëûì ó ãýòàé ìÿñöîâàñö³ æûëà ³ äçåéí³÷àëà âûäàòíàÿ àñîáà, ÿêàÿ ìåëà âÿë³êàå çíà÷ýííå äëÿ êóëüòóðû ¢ ÕIX-ì ñòàãîäç³ - óëàäàëüí³öà ìà¸íòêà ãðàô³íÿ Ãàáðûýëÿ Ïóçûíÿ, ïàýòêà ³ ï³ñüìåíí³öà. Ñþäû ïðûÿçäæàë³ òâîð÷ûÿ ëþäç³, ÿå áë³ç³ñÿáðû: Ñòàí³ñëà¢ Ìàíþøêà, Òàìàø Çàí, ãðàô Òûøêåâ³÷û, êíÿç³ Àã³íñê³ÿ, ßí ×à÷îò, ²ãíàò Äàìåéêà, Óëàäç³ñëà¢ Ñûðàêîìëÿ ³ ëàäç³ë³ òóò ñàëîííûÿ âå÷àðû.

Êàñö¸ë Áîæàãà Öåëà ¢ Áåðàç³íñê³ì

Ãðàô³íÿ áûëà ïàõàâàíà ïðû ñòàðûì êàñö¸ëå, àëå ¸í ïàçíåé áû¢ çí³øû÷àíû. Çàñòàëàñÿ ñòàðàÿ çàðîñëàÿ ñàæàëêà. Êàòàë³öê³ÿ ìîã³ë³ áûë³ ïåðàêîïàíûÿ ³ ÷àñòêîâà çàõàâàë³ñÿ, ïðàç ìîã³ë³ ïðàêëàäçåíà íîâàÿ äàðîãà. Íîâû êàñö¸ë ìû àäáóäàâàë³ ¢æî íà ³íøûì ìåñöû.

Íàø ôåñòûâàëü ó Áåðàç³íñê³ì - ïðàöÿã ì³íóëàãà, òàãî, øòî àäáûâàëàñÿ ðàíåé. Õàöåëàñÿ á, êàá ë³òàðàòàðû, ìóçûêàíòû, ìàñòàê³ çá³ðàë³ñÿ òóò, êàá ïðàñëà¢ëÿöü Áîãà, òàìó ôåñòûâàëü íàçûâàåööà Laudato Si (Áóäçü ïðàñëà¢ëåíû, Ãîñïàäçå). Ãàáðûýëÿ Ïóçûíÿ áûëà âåëüì³ ïàáîæíàé, ÿå ï³ñüìåíí³öê³ ïñà¢äàí³ì ãó÷à¢: ó²ìÿ Áîæàå. Çáîðí³ê ÿå âåðøà¢ ó ïåðàêëàäçå ²ðûíû Áàãäàíîâ³÷ âûéøà¢ ó 2018 ãîäçå ¢ íàéëåïøàé ÿêàñö³ ¢ äçÿðæà¢íàé ... ì¢äçåëüí³÷à¢ ó êí³æíûì ê³ðìàøû ¢ Âàðøàâå. Ãðàô³íÿ Ãàáðûýëÿ ñòàðàëàñÿ íå òîëüê³ çàõàâàöü ñâàþ âåðó, àëå ïàìíîæûöü ³ ïàäçÿë³ööà ç ³íøûì³. ßå ñïàä÷ûíà ïåðàäàåööà íîâûì ïàêàëåííÿì, ³ öÿïåð ìû àäðàäæàåì äà¢íî çàáûòàå.

Êñ¸íäç Ñÿðãåé Áàðà¢í¸¢

Ïåðøû ôåñòûâàëü ó 2016 ãîäçå áû¢ ôàêòû÷íà ìóçû÷íûì. Íîâû ÿãî ôàðìàò àá'ÿäíî¢âàå íå òîëüê³ ìóçûêà¢, àëå ³ ïðàäñòà¢í³êî¢ ðîçíûõ ñôåð êóëüòóðû. Ñ¸ëåòà ìû çàïðàñ³ë³ ê³íàðýæûñ¸ðà¢, ÿê³ÿ ïàêàçâàë³ ñâàå ñòóæê³ ¢ Ìàëàäçå÷íå. Ëÿâîí Ãðûøóê ðàçãàðíó¢ âûñòà¢êó, ÿêàÿ ïðàöÿãâàå äçåéí³÷àöü. Ó Áåðàç³íñê³ì àäáû¢ñÿ âÿë³ê³ êàíöýðò. Ìû àáàï³ðàåìñÿ íà Ïðîâ³ä Áîæû. Óñ¸ òîå, øòî ðîá³ööà, ðîá³ööà íåçäàðìà. ¨ñöü Áîæàå äàáðàñëà¢ëåííå íà òîå, êàá Áåëàðóñü áûëà ïðûãîæàé ³ äàãëåäæàíàé! Ãýòà çàëåæûöü àä óñ³õ íàñ ðàçàì óçÿòûõ, àä òàãî, ÿê ìû ñòàâ³ìñÿ äà ñâà¸é çÿìë³, äà ñâà¸é ìîâû, êóëüòóðû, äà àäíîñ³íà¢ ïàì³æ ñàáîé. Óñ¸ ãýòà âåëüì³ ø÷ûëüíà çâÿçàíà. Òðýáà áûöü äàâåðë³âûì ìû äà êàíöà Áîãó, ³ òàäû ¢ñ¸ àòðûìë³âàåööà!

Óäçåëüí³ê³ ôåñòûâàëþ

ß íàðàäç³¢ñÿ ³ âûðàñ ó Ìàëàäçå÷íå. Íiêîëi íå äóìà¢, øòî áóäó ïðîáàø÷àì ïàðàôii, äçå ñëóæû¢ êñ¸íäç, ÿêi ìÿíå õðûñöi¢ - ßí Òàêàðñêi. ¨í ïðàéøî¢ ïðàç ñòàë³íñê³ÿ ëàãåðû. Ó Áåðàçiíñêiì ¸í ñëóæû¢ ó ñòàðûì êàñö¸ëå ïàä÷àñ Äðóãîé ñóñâåòíàé âàéíû. ß âó÷û¢ñÿ ¢ øêîëå, ãîä ïðàöàâà¢ íà çàâîäçå i ðûõòàâà¢ñÿ äà ïàñòóïëåííÿ ¢ Ïîëiòýõíi÷íóþ àêàäýì³þ.

Ïðàâó÷û¢øûñÿ ãîä, ÿ ïàêiíó¢ àêàäýìiþ i ïàñòóïi¢ ó ñåìiíàðûþ ¢ Ãàðîäíi. Ó 1997 ãîäçå ìÿíå âûñâÿöiëi íà ñâÿòàðà, ³ 25 òðà¢íÿ 1997 ãîäà àäáûëàñÿ ìàÿ ïåðøàÿ iìøà. Äàâîäç³ëàñÿ ñëóæûöü íà Ìàãië¸¢ø÷ûíå, ó Áàáðóéñêó, ×àâóñàõ, Ìñö³ñëàâå, Øêëîâå. Ç 2005 ñëóæó ¢ Áåðàçiíñê³ì. Çà àïîøíÿå äçåñÿö³ãîääçå ìû ïàáóäàâàë³ êàñö¸ë Áîæàãà Öåëà i êàñö¸ë ñâÿòîãà Ðîõà ¢ Ïàëà÷àíàõ. Ïåðøû ìóçû÷íû ôåñòûâàëü ïðàéøî¢ íà íàøàé çÿìë³ ¢ 2016 ãîäçå.

Íàø ôåñòûâàëü ìàå øýðàã êðûòýðûÿ¢. ¨í ïðàâîäçiööà áåç àëêàãîëþ i áåç ïàëiòûêi, ó ìóçû÷íûõ ... óäçåëüíi÷àþöü ïðàêòûêóþ÷ûÿ âåðíiêi. ßíû ïàâiííû ìåöü ðýêàìåíäàöûþ ìÿñöîâàãà ñâÿòàðà öi ïàñòàðà. Ãýòà áóäçå ãàðàíòûÿé òàãî, øòî âûêàíàííå áóäçå ÷ûñòûì. Ó íàñ çîíà ñâàáîäíàÿ àä àëêàãîëþ i òûòóíþ. Ìîé äýâ³ç: "Äàëó÷àéñÿ!" Êàëi êîæíû ïà÷íå àäïàâàöü, ãýòà íå áóäçå ñâÿòà ðàäàñöi ³ ìàñòàöòâà.

Ýëà Äçâ³íñêàÿ,
ôîòà à¢òàðà ³ Catholic.by.

Ðýäàêòàð Ñòàí³ñëà¢ Âàöëàâà³÷ Ñóäí³ê

Çàñíàâàëüí³ê:
ÒÁÌ ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû.
Ïàñâåä÷àííå àá ðýã³ñòðàöû³ ¹ 908 àä 18 ñíåæíÿ 2009 ã. âûäàäçåíà Ì³í³ñòýðñòâàì ³íôàðìàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.
Àäðàñ ðýäàêöû³:
231293, Ë³ñêà³ ð-í, â. Äàë³íà.
Àäðàñ äëÿ ïàøòîâûõ àäïðà¢ëåííÿ¢:
231282, ã. Ë³äà-2, ï/ñ 7.
Å-mail: naszaslowa@tut.by

Ðýäàêöûéíàÿ êàëåã³ÿ:
Àëåíà Àíñ³ì, Þðàñü Áàá³÷, Þëÿ Áàæîê, Ìàðûÿ Áàðàâ³ê, Àëÿêñåé Êàðïåíêà, Ýëà Îë³íà, ²ãàð Ïðàêàïîâ³÷, Àëÿêñåé Ïÿòêåâ³÷, Ñòàí³ñëà¢ Ñóäí³ê, Ïàâåë Ñöÿöêî, Ëþäâ³êà Òà¢ãåíü, Àëåã Òðóñà¢, Äçÿí³ñ Òóðûíê³, Àëÿêñåé Øàëàõî¢ñê³.
http://naszaslowa.by/ http://pawet.net/
http://kamunikat.org/ http://tbm-mova.by/
http://nashaslova.mns.by/

À¢òàðû öàëêàì àäêàçíûÿ çà ïàäáîð ³ äàêëàäíàñöü ïðûâåäçåíàé ³íôàðìàöû³. Ðýäàêöûÿ ðóêàï³ñû íå âÿðòàå.

Ãàçåòà íàäðóêàâàíà ¢ Ë³äñêàé äðóêàðí³.
231300, ã. Ë³äà, âóë. Ëåí³íñêàÿ, 23.
Âûäàâåö: Ãðàìàäñêàå àá'ÿäíàííå "Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû".
Ãàçåòà ïàäï³ñàíà äà äðóêó 20.08.2018 ã. ó 17.00. Çàìîâà ¹ 2298.
Àá'¸ì 2 äðóêàâàíûÿ àðêóøû. Íàêëàä 1500 àñîáí³êà¢.
Ïàäï³ñíû ³íäýêñ: 63865.
Êîøò ïàäï³ñê³: 1 ìåñ.- 2,03 ðóá., 3 ìåñ.- 6,09 ðóá.
Êîøò ó ðîçí³öû: ïà äàìîâåíàñö³.